

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-то ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 83

София, петък, 1 юний

1928 г.

85. заседание

Четвъртък, 31 май 1928 година.

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ, въ 16 ч. 35 м.)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Понеже присъствуватъ необходимото число народни представители, откривамъ заседанието.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Йорданъ Абаджиевъ, Мито Аврамчовъ, Еминъ Агушевъ, Василъ Александровъ, Хафузъ Садъкъ Алиевъ, Ставри Андреевъ, Драгомиръ Апостоловъ, Христо Баралиевъ, Илия Бояджийски, д-ръ Владимиръ Бурилковъ, Никола Владовъ, Юсеинъ х. Галибовъ, Кимонъ Георгиевъ, Мехмедали Герай, Стефанъ Димитровъ, Момчо Дочевъ, Борисъ Евтимовъ, Савчо Ивановъ, Кузманъ Куневъ, Димо Кюрчевъ, Коста Лулчевъ, Добри Даневъ Манасиевъ, Христо Мариновъ, Кръстю Марковъ, Гено Митовъ, Кара-Али Мустафовъ, Владимиръ Начевъ, Радко Начевъ, Стоянъ Никифоровъ, Йовчо Николаевъ, Стоянъ Омарчевски, Малинъ Паневъ, Петко Петковъ, Алекси Поповъ, Владимиръ Руменовъ, Николай Савовъ, Стоименъ Савовъ, Мехмедъ Салиевъ Алиевъ, Георги Семерджиевъ, Кирилъ Славовъ, Димитъръ Стефановъ, Цено Табаковъ, Ангелъ Узунъ, Александъръ Хитриловъ, д-ръ Никола Чирпанлиевъ, Петъръ Якимовъ, Димитъръ Яневъ и Илия Януловъ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е решило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Петъръ Гаговъ — 1 день;
 На г. Кирилъ Славовъ — 2 дни;
 На г. Василъ Александровъ — 1 день;
 На г. Димитъръ Бъровъ — 3 дни;
 На г. Малинъ Паневъ — 2 дни;
 На г. Кръстю Марковъ — 2 дни;
 На г. Владимиръ Начевъ — 2 дни;
 На г. Стефанъ Бояджиевъ — 1 день;
 На г. Добри Митевъ — 1 день и
 На г. Ангелъ Узунъ — 1 день.

Освенъ това, нѣкои г. г. народни представители молятъ за отпускъ, но понеже сѣ не ползували досега сѣ повече отъ 20 дни отпускъ, ще питамъ Събранието.

Г. Стоянъ Омарчевски иска 27 дни отпускъ. Моля, които сѣ съгласни, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ иска 2 дни отпускъ. Моля, които сѣ съгласни, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. Иванъ Казанджиевъ иска сѣщо 2 дни отпускъ. Моля, които сѣ съгласни, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. Димитъръ Яневъ иска 3 дни отпускъ. Моля, които сѣ съгласни, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. Христо Баралиевъ иска 1 день отпускъ. Моля, които сѣ съгласни, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ иска сѣщо 1 день отпускъ. Моля, които сѣ съгласни, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. Савчо Ивановъ иска 3 дни отпускъ. Моля, които сѣ съгласни, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. Драгомиръ Апостоловъ иска сѣщо 3 дни отпускъ. Моля, които сѣ съгласни, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. Величко Кознички иска 2 дни отпускъ. Моля, които сѣ съгласни, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. Константинъ Муравиевъ иска 7 дни отпускъ. Моля, които сѣ съгласни, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че отъ народнитъ представители г. г. Станю Златевъ и Илия Януловъ е постѣпило питане къмъ г. министра на търговията, промишлеността и труда относно извънредната работническа смъртност и заболявания въ нѣкои фабрики.

Това питане ще бѣде съобщено на г. министра, за да отговори.

Пристѣпваме къмъ дневния редъ.

Първата точка отъ дневния редъ е: първо четене законопроекта за възлагане на Българската земеделска банка да достави земеделски орѣдия и машини — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представител г. Калоянъ Маноловъ.

К. Маноловъ (зан): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Отъ нѣколко дни ние дебатираме единъ законопроектъ, по който се възлага на Българската земеделска банка да достави за смѣтка на Министерството на земеделското земеделски машини на стойностъ 110.000.000 л. Никой отъ ораторитъ отъ лѣво и отъ дѣсно не се противопостави по принципъ на тоя законопроектъ. Сѣщо и азъ нѣма да се противопоставя. Но азъ ще засегна въпроса, по какъвъ начинъ ще трѣбва да се доставятъ тия машини и откъде именно.

Всички господа, които говориха, се надпреварваха да изтъкнатъ, че трѣбва да се създаватъ закони и положения за подобрене на земеделското производство, на земеделската индустрия у насъ. Всички сме убедени въ това, че, докато не подобримъ земеделското производство, земеделската индустрия, ние нѣма да имаме никой пътъ добро благосѣстояние въ градоветъ. Обаче ние смѣтаме, че при доставянето на земеделски машини не трѣбва да се процедира по тоя начинъ, както се предвижда въ законопроекта. Вие знаете, че по-рано се бързаше да се доставятъ 800.000 кгр. люцерново семе, а впоследствие се оказа, че не сѣ нужни 800.000 кгр., а сѣ нужни почти толкова, колкото се посочваше на времето тукъ отъ опозицията и отъ компетентни по материята лица.

Въ случая г. министърътъ на земеделското казва, че трѣбва да се бърза, да се доставятъ частъ по-скоро земеделски машини, да се дадатъ на производителитъ, за да могатъ да произвеждатъ колкото е възможно повече. Азъ смѣтамъ, че, когато създаваме законъ за насърчение на

мѣстната индустрия, ние не трѣбва да изпущаме изъ предъ видъ при тая доставка на земеделѣлски машини, че трѣбва да гледаме да поощряваме нашата индустрия, а именно: вмѣсто тия машини да се доставятъ отъвънъ, да гледаме по възможностъ да възложимъ тѣхната доставка на мѣстнитѣ индустриалци.

Г. г. народни представители, тѣзи отъ васъ, които имаха случай като членове на парламентарната анкетна комисиия тая година да обиколятъ нѣкои отъ нашитѣ индустриални предприятия и да видятъ постиженията, които тѣ сѣ направили, вѣрвамъ да сѣ убедени, че нашата индустрия е вече достатъчно закрепнала и че тя би могла да достави известни количества отъ тия машини, като се дадатъ едни по-дълги срокове за доставката. Азъ имамъ честта да бѣда въ тая комисиия. Ние посетихме много индустриални предприятия въ страната, между които и това на Мюлхаусъ въ Русе. Вие знаете ли, г. г. народни представители, че това индустриално предприятие днесъ е до такава степенъ развито, че доставя машини на нашата мелничарска индустрия? Нашата мелничарска индустрия вмѣсто да внася отъвънъ машини, служи си съ машини, произвеждани у насъ. Това предприятие задоволи напълно нуждата отъ машини на нашитѣ мелничари. Сѣщото предприятие изнася за Гърция турбини отъ по 50—150 конски сили.

Обаче въ законопроекта, който разглеждаме, се предвиждатъ кратки срокове за доставката на земеделѣлски машини и съ това се отнема възможността на нашитѣ индустриалци, на нашитѣ занаятчийски работилници да взематъ участие въ тая доставка. Ние даваме възможностъ на чуждитѣ индустрии да внасятъ машини въ България при личността на наши индустриални предприятия, които биха могли също да доставятъ тия машини, ако Министерството на земеделѣлието не бѣрзаше по този начинъ, ако то не предвиждаше такива къси срокове въ поемнитѣ условия. Тия поемни условия би трѣбвало да бѣдатъ измѣнени, като сроковетъ на доставката бѣдатъ удължени, за да могатъ нашитѣ индустриални предприятия и занаятчийски работилници, които сѣ направили по-голямъ напредѣкъ, да доставятъ тия машини. По тая начинъ ние ще спестимъ ония сръдства, които ще трѣбва да изнесемъ въ чужда валута за доставка на машини.

Д. Зографски (з. в): Законътъ за насърчение на мѣстната индустрия, задължава министърътъ да върши това.

К. Маноловъ (зан): Вие знаете, г-да, че както стариятъ така и новиятъ законъ за насърчение на мѣстната индустрия задължава всички държавни учреждения да правятъ своитѣ доставки преди всичко отъ нашата мѣстна индустрия. И питамъ се азъ: има ли логика, когато едно правителство прокара преди една седмица този законъ, същото то, единъ отъ министритѣ, който ръководи ресора на Министерството на земеделѣлието, г. министъръ Христовъ, да внася законопроектъ за доставка на машини отъвънъ, когато азъ съмъ увѣренъ, че тази доставка може да стане отъ нашата индустрия. За да не бѣда голословенъ, азъ ще ви прочета едно изложение на нашитѣ индустриалци отъ този браншъ, и вие ще се убедите, че онова, което приказвамъ, е истина. Тѣ казватъ: (Чете)

„Г. министъръ-председателю! Известно ви е, че Българската земеделѣлска банка бѣ назначила търгъ за доставка на разни земеделѣлски машини и сѣчива, съгласно общи и специални поемни условия, изработени отъ сѣщата банка, за 8 юлий т. г. впоследствие по предложение на г. министра на земеделѣлието, отсроченъ за единъ и половина месеца, но безъ да се измѣнятъ срокътъ и другитѣ условия на доставката.

Въ точка първа отъ общитѣ условия, изброенитѣ машини и сѣчива сѣ такива, които се изработватъ и у насъ отъ редъ години, макаръ и въ ограниченъ мащабъ, поради винаги нагласяванитѣ такива поемни условия, които лишаватъ отъ участие въ търговетъ мѣстната метална индустрия.

Едно отъ франпирашитѣ условия на тая търгъ е срокътъ за доставката, въ който е абсолютно невъзможно не само изработката на фиксиранитѣ машини, но е невъзможно дори само боядисването имъ.

Второ едно такова условие е неопредѣленото количество на исканитѣ машини и уреди, което говори само за едно: за право на комисиията да си играе съ доставчицитѣ и да прави голѣмитѣ си порѣчки на оная фирма, която ней ѝ е угодно по различни съображения, между които не може да се изключи и користѣта.

Безспорно е, че нуждата отъ земеделѣлски машини се чувствува. Тѣхното търсене постепенно си пробива пътъ, което е видно отъ следната статистика: презъ 1923 г. сѣ внесени разни земеделѣлски машини и сѣчива, безъ трактори,

за 73.793.987 л.; 1924 г. — 75.407.129 л.; 1925 г. — 143.921.306 л.; 1926 г. — 133.687.451 л. и 1927 г. — 159.739.114 л.

Тоя темпъ на машинизиране земеделѣлскитѣ ни стопанства, обаче, би се значително усилить, ако ръководнитѣ фактори, вмѣсто да доставятъ земеделѣлски машини отъ чужбина по поемни условия отъ този родъ, създадѣха условия да се ангажира нашата метална индустрия за тѣхното производство. Въ последния случай нашето земледѣлие ще се изтрѣгне отъ всѣкакви външни влияния и зависимости.

Нашата желѣзарска и машинна индустрия е застъпена въ повече отъ 120 фабрики и работилници. Въ последнитѣ е инвестиранъ въ мѣста, сгради и машини единъ капиталъ около единъ милиардъ лева. Засага въ нея намиратъ препитание около 7.000 души, когато нейниятъ капацитетъ е повече отъ 15.000 души работници, т. е. една пета отъ работницитѣ въ цѣлата българска индустрия. Отъ тѣзи статистически данни е ясно, че ако поемнитѣ условия за обществени доставки бѣдатъ нагодени така, че да създадѣтъ условия за участие въ тѣхъ предимно родната ни индустрия, последицитѣ ще сѣ безспорно отъ грамадно стопанско значение за страната.

Въ подобна доставка отъ 60 милиона лева, каквато е обявена чрезъ търга отъ Земеделѣлската банка, ще се ангажиратъ въ доставка на чужди материали максимумъ 12 милиона лева, като остатѣкътъ отъ 48 милиона лева ще остане въ страната ни и ще дадатъ препитание на минимумъ 2.000 работнически семейства, ако работятъ цѣла година, или на двойно повече, ако работятъ 6 месеца.

Резултатитѣ, които ще се добиятъ за родното ни стопанство, ако доставката на земеделѣлскитѣ машини става у насъ, сѣ следнитѣ:

1. Ще се разреши до голѣма степенъ единъ социаленъ въпросъ, какѣвто е тоя за безработицата.

2. Съ влагането на 48 милиона лева въ производството ще се засили стоковиятъ оборотъ и

3. Ще бѣдатъ спестени чужди платежни сръдства, така необходими за stabiliteta на нашата валута.

При това, само по себе си инициативата по снабдяването на нашето земледѣлие съ машини и уреди ще премине въ рѣцетѣ на родната ни индустрия, и държавата ще бѣде окончателно освободена отъ тая грижа, а при евентуално затваряне на границитѣ, земледѣлието у насъ ще е поставено вънъ отъ всѣка опасностъ.

Считаме за излърно да изнасяме тукъ подробности за значението на металната индустрия, която е носителка на култура, основа на всички други индустрии и първата гаранция за тѣхното съществуване“ и т. н. Нѣма да чета по-нататѣкъ, за да не ви отнемамъ времето. Вие чухте онова, което искахъ да изтъкна предъ васъ. Поемнитѣ условия за доставката и законопроектътъ сѣ били изработени, но вие виждате, че ония, които се ангажиратъ да доставятъ машинитѣ, сѣ нѣмали хаберъ и не само това, но не имъ е дадена възможностъ да видѣтъ какво ще се достави, а сѣ били изправени предъ единъ свършенъ фактъ. Днесъ тѣ се явяватъ предъ народното представителство и правятъ предъ него апелъ за опомняне.

Г. г. народни представители! Азъ не си правя илюзии, че нашата индустрия и нашитѣ занаятчийски работилници сѣ напреднали дотолкова, че могатъ да доставятъ това количество машини, което г. министърътъ посочва въ своя законопроектъ. Но също така не си правя илюзии, че това количество плугове и други машини, шомъ бѣде доставено, ще бѣде разграбено, тъй като ние виждаме и досега — това се изнесе — че въ складовѣтъ на клоновѣтъ на Земеделѣлската банка и другадѣ има машини, които стоятъ и рѣждяватъ; има плугове, които поради тѣхната негодност, поради тѣхната непрактичностъ за мѣстото, за което сѣ предназначени, така си стоятъ. И азъ се питамъ: по тая начинъ ли ще можемъ да подобримъ земледѣлското производство? Азъ мисля, че машинизирането на земледѣлското производство ще стане постепенно, а не чрезъ бързане.

Г. министърътъ на земеделѣлието се е впусналъ действително да прави подобрения. За това можемъ да го похвалимъ. Но той е много едностранчивъ, като смѣта само въ това отношение да ангажира грамадни сръдства. Ние сме изправени предъ факта днесъ, когато ще се разглежда бюджета на Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве, тамъ да се правятъ съкращения само и само да може да бѣде приключенъ бюджетътъ. При това положение, азъ мисля, че сръдствата, които се отдѣлятъ за доставка на машини, могатъ да бѣдатъ съкратени, като се отдѣлятъ сръдства, за да се подобри земледѣлието и

въ други отношения: да се подобри благоустройството, за се положат грижи за здравето на земеделското население и пр. Не бива да смѣтаме, г-да, че най-големата нужда на земеделското население днесъ е само тази — да му се доставят машини. Г. министърът каза вчера, че му е билъ поднесенъ на едно мѣсто букетъ отъ цвѣта. Но ако г. министърът би се съгласилъ да тръгне, не официално, да отидемъ вечеръ на софрата на земеделеца, да отидемъ въ село, да видимъ, какво е положението на земеделеца, той ще се убеди, че последниятъ има и други нужди, които сж сжщо така неотложни, както и нуждата отъ рационално обработване на земята. Този законопроектъ, който ни се предлага, ние ще го гласуваме по принципъ, но ония поемни условия, които сж изработени, да се отхвърлят, г. министърът да се откаже отъ тѣхъ и да се изработятъ нови поемни условия, съ които чрезъ дълги срокове и предимства, както това е предвидено въ закона за насърчение на мѣстната индустрия, и чрезъ по-големи проценти да се даде възможность да участвуватъ въ тия доставки и български индустриални предприятия и занаятчийски работилници. По тоя начинъ ние ще дадемъ възможность да съществуватъ и ония, които търсятъ препитание въ нашата индустрия.

Изтъкна се отъ компетентни хора, като г. Дръновски, па и отъ други говоривши, които познаватъ по-добре този ресоръ — азъ нѣма да се впускамъ въ подробности по това — какъ се използватъ машинитѣ. Обаче и ние, които непосредствено се движимъ, виждаме по какъвъ начинъ се използватъ тѣ. Азъ онзи день въ една реплика съ г. министра му казахъ, че има доставени плугове отъ порано, които сж останали непродадени, както той самъ каза това въ мотивитѣ къмъ законопроекта. Нѣкои народни представители казаха, че това сж единични случаи. Азъ ви увѣрявамъ, г-да, че много отъ доставенитѣ плугове и машини и днесъ стоятъ въ земеделскитѣ катедри и въ земеделскитѣ банки и на много мѣста, почти въ всички околии, тѣ се раздаватъ на земеделцитѣ почти насила. Когато нѣкой отиде да иска заемъ, дава му се една частъ въ брой, а за другата частъ му се даватъ машини, били тѣ годни, или негодни. И онзи день изтъкнахъ единъ такъвъ случай. При едно пътуване въ влака случайно чухъ, какъ двама селяни се оплакватъ единъ на другъ — че единиятъ отъ тѣхъ отишелъ въ банката да вземе заемъ и му билъ отпуснатъ такъвъ, но когато отишелъ да вземе паритѣ, казали му: „Ще ти дадемъ толкова пари, а съ остатъка ще вземешъ единъ плугъ № 7“. Селянинътъ каза: „Азъ нѣмамъ нужда отъ плугъ, още повече, че този плугъ не е за менъ“. Не може, казвамъ му, ще го вземешъ. Като изтъкнахъ това, азъ предложихъ на г. министра анкета, като казахъ, че има имена и мѣста не единични, а повече, и че ще докажа това.

Г-да! Азъ съмъ сжщо кооператоръ, участвувамъ въ кооперативна банка, която прави доставки. Ние разбираме отъ доставки, и ние сме правили такива въ тази форма, но такава доставка се прави тогава, когато има лица, които искатъ известни машини; тогава тѣ си правятъ предварително поръжкитѣ, министерството взема следъ това списъка на тия, които сж направили такива поръжки, и го дава за изпълнение на Земеделската банка. Но когато още стоятъ непродадени известни машини, ние не може да правимъ доставки преди тѣ да бждатъ похарчени: изтъкна се, че има останали плугове, има останали брани, има останали култиватори, има останали ваяци — изброихъ ги, нѣма нужда да повтарямъ колко сж. И следъ като тѣ се похарчатъ и нуждата наложилъ да се искатъ други такива, азъ мисля, че тогава министерството естествено ще направи потребното да бждатъ доставени такива и доставени преди всичко отъ нашата мѣстна индустрия, като ѝ се даде възможность тя да участвува въ търга.

И затова много основателенъ е този апелъ, който се отправя, щото да се изработятъ тия поемни условия, да се изисква, щото всички тия земеделски машини да бждатъ споредъ мѣстнитѣ условия и тѣ да бждатъ изработени съ участието на представители на тия предприятия. По този начинъ ще дадемъ възможность на нашата индустрия да просперира.

При това разбиране на нашата група, ние ще гласуваме за законопроекта по принципъ, но безъ поемнитѣ условия, като повтарямъ и потрѣтамъ — нека да дадемъ възможность на нашата индустрия да участвува въ производството. И нека г. министърът не се свѣни да отложи за една година даже доставката на машинитѣ, но тѣ да бждатъ изработени тукъ. Защото, ако дадете възможность на нашата индустрия тя да започне да ги работи, въ такъвъ случай

тя ще може въ едно кжсо време да се справи съ необходимото и вие ще видите следующата година тя да произвежда достатъчно количество машини, които сж необходими за нашето земеделско производство.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Трифонъ Ерменковъ.

Т. Ерменковъ (д. ср): Азъ отстъпвамъ реда си на г. Андреевъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): (Отъ трибуната) Законопроектътъ за доставката на земеделски машини, г. г. народни представители, ни дава възможность да нахвърлимъ по-обща макаръ мисли върху значението и условията за развитието, на нашето земеделѣие. Нашата страна, както това се признава и е бивало подчертавано винаги, остава предимно селско-стопанска, предимно земеделска страна. Нашето народно стопанство предимно земеделско. Въ първитѣ години следъ нашето освобождение то бѣше изключително земеделско. Днесъ обаче, то се разнообрази, имаме не само занаятчийско, но и индустриално производство, имаме и своя оживена вътрешна и външна търговия. Въ всѣки случай земеделскиятъ характеръ на националното ни производство остава доминиращъ.

Макаръ да липсватъ конкретни и пълни статистични данни върху съотношението на различнитѣ отрасли въ нашия стопански животъ — земеделѣие, индустрия, занаяти и търговия — все пакъ общо е убеждението, че земеделѣието остава преобладаващо, надъ останалитѣ наши стопански отрасли.

По едни цифри, които можахъ да намѣря и които отразяватъ отъ себе си състоянието и размѣра на нашето народно стопанство до Балканската война, се вижда, какво земеделското производство съставлява по отношение на цѣлия народенъ доходъ, по отношение на цѣлото народно стопанство единъ процентъ отъ 76%. Повече или по-малко, тоя процентъ и днесъ запазва своето значение; тоя процентъ и днесъ остава вѣренъ, макаръ да е измѣнявана нашата територия, макаръ да има и чувствително промѣнение нагледъ само въ останалитѣ отрасли на народния поминѣкъ — индустрия, занаяти и търговия.

При тая констатация, правена отдавна, поддржана и днесъ, че нашето народно стопанство остава предимно земеделско, че народниятъ поминѣкъ лежи предимно върху обработването на земята и върху скотовѣдството, понятенъ е и разбираемъ е за всички голѣмиятъ интересъ, който трѣбва да се вложи и който бавно и полѣка почва да се влага отъ управлението на нашата страна, както въ миналото, така и днесъ.

За засилване, обаче, на земеделското производство, за увеличение на народния доходъ, който се добива отъ обработването на земята, не е достатъчно да се следва само една политика на модернизиране земеделското производство, на доставки отъ страна на държавата на едни или други оръдия и сѣчва земеделски. Въ тая посока, за увеличаване производството, за засилване пордуктивността на земята, за увеличаване земеделския доходъ, трѣбва да се води една цѣлостна земеделска политика, една политика, която да съдържа и да отразява отъ себе си повече сръдства, повече способности, която да използва повече фактори, които могатъ да влияятъ за увеличението и за разрастването на земеделското производство.

Много лесно е да се каже, че за увеличение на земеделското производство е потребно, преди всичко, да се увеличи обработваемата площъ. Тукати, обаче, трѣбва да се възрази, че обработваемата площъ у насъ е стигнала почти своитѣ, максимални размѣри, че онова количество земя годно за обработване, което още не е обработено, което още не е заорано, което още не е използвано, е сравнително много малко и, следователно, не трѣбва да се очаква и не трѣбва да се гради никаква надежда за увеличаване на земеделското производство отъ увеличението на обработваемата площъ. Увеличението на обработваемата площъ населението мисли, че би могло да стане за смѣтка на горитѣ, което не трѣбва да става. Затова ще трѣбва да има една действителна забрана, едно действително осуетяване на унищожението на горитѣ отъ земеделското население, което, движейки се отъ интереса си, да увеличи своето производство, увеличава своята обработваема площъ, като превръща горскитѣ площи въ планинскитѣ

мѣста въ обработваема земя, за да бѣде засѣта съ полски култури. Това е една практика, това е една деятелност стопанска, която иде да влоши нашето земледѣлско производство, която обрича фактически на едно системно унищожение нашето горско стопанство, нашата горска площ, и по този начин да бѣдем лишени въ бъдеще отъ произведения на горитѣ, които произведения сѣ цененъ материалъ и за гориво, и за строителство. Независимо отъ това, голѣмо е значението на горитѣ като природенъ факторъ за едно редовно, постоянно плодородие у насъ, защото знайно е, че горитѣ сѣ именно такъвъ факторъ чрезъ запазването и задържането на влагата въ почвата. Така, че тая практика, тая деятелност на земледѣлското население да увеличи своето производство чрезъ увеличаване обработваемата площъ посредствомъ изсичането на горитѣ, е една пакостна, гибелна практика, една зловредна стопанска деятелност, на която надлежното министерство и всички други политически и административни фактори въ страната трѣбва да прѣчатъ, като покрай другото се действа и съ просвѣта въ тая посока на сравнително ниско стоящото въ културно и просвѣтно отношение планинското население у насъ. Ако е въпросъ да поддържаме жизнеспособността на земледѣлскитѣ стопанства — а този въпросъ не може да не съществува при една планомерна земледѣлска политика — ние ще трѣбва да усвоимъ другъ единъ принципъ, който досега у насъ е слабо застъпенъ и за който отъ дълго време не е ставало дума въ Народното събрание — чрезъ едно измѣнение на закона за наследството да се ограничи възможността да се дѣлятъ неограничено наследственитѣ земледѣлски имоти до единъ безкраенъ минимумъ. Днесъ за днесъ законитѣ за наследство съдържа малки и недостатъчни ограничения въ тая посока. Реалната подѣла на земледѣлскитѣ стопанства, реалното раздѣляне на земята площъ до ония минимални размѣри, които сега сѣ легнали въ закона за наследството, и които, за сѣжаление, не всѣки пътъ се спазватъ отъ сѣдѣщата, а особено не се спазватъ при доброволната подѣла отъ сънаследникитѣ, трѣбва да се ограничи и се постави единъ минимумъ за жизнеспособно земледѣлско стопанство, отъ който минимумъ надолу законътъ да не допуска въ никакъвъ случай подѣла. Такъвъ единъ минимумъ може да се опредѣли отъ хората на специалността, но въ всѣки случай той не може да бѣде по-долу отъ 50—60 декара за едно земледѣлско стопанство. По една пакъ сравнително стара статистика у насъ, земледѣлскитѣ стопанства съ до 30 декара сѣ единъ твърде голѣмъ процентъ отъ общия брой на земледѣлскитѣ стопанства у насъ. Тия земледѣлски стопанства, микроскопически, така да се каже, недостатъчно голѣми съставляватъ 41% отъ общия брой на земледѣлскитѣ стопанства у насъ. Явно е, прочее, колко наложително и неотложно се явява едно измѣнение на закона за наследството за установяване на единъ минимумъ за размѣритѣ на земледѣлското стопанство, за да може то да бѣде жизнеспособно и доходно за семейството, което го обработва, и отъ което семейството трѣбва да се издържа.

Това сѣ, прочее, косвенитѣ възможности и сѣдства за създаване на повече гаранции и на повече условия за запазването на горската площъ и за превръщането на малкитѣ земледѣлски стопанства въ жизнеспособни такива.

Но голѣмитѣ възможности да се стигне до едно увеличение на земледѣлското производство у насъ ние съзираме въ други посоки. Не е само доставката, както казахъ, на земледѣлски машини, макаръ и отъ държавата, на ниски цени и на износни условия; не е само машинизирането на земледѣлското производство, което може да допринесе значително за засилването на това производство у насъ. Ние считаме, че първиятъ факторъ за увеличението на земледѣлското производство остава, както всѣжде другаде, така и у насъ, въ увеличението на земледѣлския кредитъ. Безъ кредитъ леснодостъпенъ, евтинъ, който да се използва отъ широка народна маса, безъ материални сѣдства, които да бѣдатъ на разположение на продуктивното земледѣлско население и главно на дребнитѣ стопанства, на слабоимотнитѣ стопански единици, не може и не трѣбва да очакваме едно засилване, едно увеличение на земледѣлското производство, едно разрастване на земледѣлската инициатива и едно модернизиране на земледѣлството. Въ тая посока трѣбва да се признае, че политиката на Министерството на земледѣлството не е дала особено задоволителни резултати. Нашата Земледѣлска банка, държавни банки — да не говоримъ за Народната банка — дава твърде оскъдни кредити на населението; много пъти тя ги отказ-

ва, а когато ги дава, дава ги въ едни минимални размѣри. Всѣднечни, постоянни сѣ огорченията, които изпитватъ нашитѣ селяни, дребни земледѣлци, нуждаещи се отъ кредитъ; тѣ се връщатъ много често отъ Земледѣлската банка съ празни рѣчи и сѣ отчаяние въ душата си, че и този държавенъ кредитенъ институтъ, който трѣбва да бѣде на разположение на земледѣлското нуждаещо се население, е слабо снабденъ съ сѣдства, за да може да удовлетворява тѣхнитѣ скромни искания.

Г. министърътъ въ своитѣ мотиви изтъкна между другото една цифра и за селскитѣ кредитни кооперации, като възлага и на тѣхъ надежда, че тѣ ще могатъ съ своитѣ сѣдства да закупуватъ ония земледѣлски машини, които струватъ по-скъпо и които отдѣлнитѣ стопанини не би могълъ да купи; той посочва редосѣялцитѣ и др. Тамъ се привежда една цифра, която отъ моята проверка, която направихъ въ статистическия годишникъ, излиза, че е по-малка. Ние имаме селски кредитни кооперации 1.132 — това е цифрата за 1924 г.; въброяно, г. министърътъ визира по-голѣмата цифра за 1926 г. — а имаме 2.557 селски общини! Както виждате, не само че нѣмаме въ всѣко село кредитна кооперация, но такива нѣмаме поне въ половината отъ общинитѣ, грамадната частъ отъ които сѣ съставни общини. Въ сравнение съ общия брой на селскитѣ общини въ страната, селскитѣ кредитни кооперации не стигатъ процентъ по-голѣмъ отъ 40%. Много малки могатъ да бѣдатъ, прочее, надеждитѣ, че тия именно селски кредитни кооперации ще бѣдатъ засега единъ силенъ, материаленъ факторъ за снабдяването на селското стопанство, на дребнитѣ селски стопанства, на дребнитѣ селски домакинства съ машини, за да може да се машинизира това производство, за да може да се модернизира и съ това да се засили производството у насъ.

Тия селски кредитни кооперации разполагатъ крѣгло съ 66 милиона общо имотно състояние. Това ще рече, че всѣка една селска кредитна кооперация разполага сѣдно съ около 50.000 л. имотно състояние. Всѣки може да си помисли и да изчисли каква ще бѣде стопанската инициатива и стопанската деятелностъ въобще на една селска кредитна кооперация, която разполага съ едно общо имотно състояние, включително нейния инвентаръ, нейнитѣ вземания, отъ 50.000 л., за да кредитира своитѣ членове и за по-дребни доставки, за редовнитѣ стопански нужди, а заедно съ това, за да бѣде въ състояние и да предприеме и една по-широка стопанска инициатива и да вложи значителна частъ отъ своитѣ капиталы за закупуването на по-голѣми земледѣлски машини. Надеждитѣ, прочее, въ това отношение на законопроекта и на г. министра сѣ надежди голослови, надежди неоправдани, надежди, които нѣма да се сбъднатъ, нѣма да се осъществятъ. А трѣбва да държимъ твърде много — ние всѣкога сме считали това за голѣмъ дългъ да го изтъкнемъ и днесъ го повтаряме — за запазване, укрепяване на нашитѣ дребни земледѣлски стопанства, за усиляване сѣдствата, състоянието, доходитѣ на нашитѣ дребни селски домакинства, защото селското дребно домакинство, дребнитѣ земледѣлски стопанства — това сѣ основнитѣ стопански единици, които даватъ характеръ на нашата стопанска структура, на нашата социална структура, които засилени, закрепени, поставени добре материално, могатъ да бѣдатъ жизнеспособни и продуктивни — да задоволятъ своитѣ материални и културни нужди. Само така стабилизирани, дребнитѣ земледѣлски домакинства могатъ да бѣдатъ залогъ, да бѣдатъ достатъчна гаранция за единъ общественъ миръ, за една социална хармония въ страната, която да гарантира преуспѣването и развитието на нашия народъ, на нашето стопанство въобще. Отъ тукъ голѣмата длъжностъ, отъ тукъ тежката задача на всѣка цена, съ всички възможни разполагаеми сѣдства да се притечемъ на помощъ къмъ кредитирането и материално стабилизиране на нашето селско дребно домакинство, което не се нуждае отъ сѣдства само за машини, а и за добитѣкъ, и за нови семена, и за наторяване почвата и пр.

На второ мѣсто, следъ кредита, за да увеличимъ нашето земледѣлско производство, сѣщо така — никой това не може да отрече — трѣбва да се погрижимъ да повдигнемъ културата на нашия земледѣлецъ, да засилимъ стопанската, земледѣлската техника, да увеличимъ практическитѣ и теоретически познания на селския стопанинъ по обработването на земята, по отглеждането на добитѣкъ и на всички други по-дребни и по-маловажни за нашата страна земледѣлски култури. Увеличението на стопанската, на земледѣлската техника може да бѣде резултатъ на едно общо повдигане на нашето образователно дѣло, на едно общо движение нагоре на грамотността на нашето население.

Макаръ често пѣти отъ мнозина да се твърди, че у насъ грамотността е голѣма, че нашиятъ народъ върви напредъ въ своето издигане културно и образователно, въ действителностъ, обаче, той не е на онова задоволително културно ниво, на оная образователна висота, която мислимъ, че имаме у насъ. Статистическите данни твърдятъ, че грамотността на населението у насъ, която е най-слаба — това е безспорно — всрѣдъ селското земеделско население, не е повече отъ 40%, като въ тѣзи 40% се включватъ и децата, които сѣ въ училищата. Значи, всрѣдъ децата и всрѣдъ възрастното население имаме една грамотностъ, която се изразява само въ знание на азбуката — да може човѣкъ да пише горе-долу сносно или да може само да се подписва. Единъ процентъ отъ 40% — това значи една голѣма малограмотностъ, а не една задоволителна, една достатъчна грамотностъ. Потрѣбно е този процентъ на грамотностъ да бѣде засиленъ не само чрезъ първоначалния курсъ на основното образование, но и чрезъ втория курсъ — прогимназиалното образование, защото безъ прогимназиални познания грамотността, е твърде слаба, е проблематична, особено по отношение на нейното въздействие върху стопанството, въ разширение кръгозора на стопанските познания, за разнообразяването и усиляването стопанската воля и инициатива. Въ тая посока, разбира се, общата грамотностъ дори и до предѣла на прогимназиалния курсъ не е достатъчна. За да можемъ да засилимъ, да увеличимъ земеделската техника всрѣдъ нашето земеделско население, потрѣбно е да се замислимъ сериозно и да проведемъ една земеделска училищна политика планомерна и последователна. А това значи да засилимъ професионалното земеделско образование у насъ.

Миналата година, когато измѣнихме закона за народната просвѣта, подхвърлиха се отъ различни мѣста идеи и разбирания, на които г. министърътъ на просвѣтата не бѣше чуждъ. Каза се отъ много страни и отъ него, че ще трѣбва сериозно да се помисли и да се намѣри началото и основата, откъдето трѣбва да се трѣгне и върху която трѣбва да се изгради новото професионално образование у насъ. Когато ще се отпочне осъществяването и провеждането на тая професионална училищна политика, трѣбва да се почне именно отъ земеделското образование — отъ земеделските стопански училища. Отъ тукъ трѣбва да се излѣзе. Тукъ ще трѣбва да вложимъ голѣмъ дѣлъ отъ срдствата и отъ грижите за организацията на професионалното образование въ България, именно, за да се съдействува по таквъ начинъ за увеличение и разширение на земеделското образование.

Колко земеделски училища имаме ние у насъ? Имаме всичко на всичко две срдни земеделски училища и две нисши практически такива. Говоря за мъжките земеделски училища; не говоря за девическите, не говоря и за зимните земеделски училища, които сѣ на брой четири. Въ тѣзи две срдни земеделски училища и две нисши практически земеделски училища ние имаме всичко на всичко около 300 ученика. При едно население отъ 5 милиона души, въ една страна, въ която 76% отъ народното производство е земеделско, има само 300 ученика въ земеделските училища и имаме само четири такива училища! Това не само е недостатъчно, не само е твърде малко; то е нищо въ сравнение съ голѣмата нужда, която има земеделското население отъ земеделска просвѣта, и сѣ огледъ на задачите, които българскиятъ управникъ, българскиятъ общественикъ въобще трѣбва да си постави за задоволяване тая нужда чрезъ засилване общото образование и специално земеделското всрѣдъ земеделското население.

На трето мѣсто следъ кредита и следъ просвѣтата азъ поставямъ модернизирването на земеделското производство посрѣдствомъ въвеждането на по-свършени земеделски оръдия и машини. Земеделското стопанство, колкото въ него и да е отъ значение личната инициатива, личните грижи и рѣчниятъ трудъ, колкото и да може дребното земеделско стопанство да вирѣе и се развива, да проявява своята жизнеспособностъ посрѣдствомъ силата на животните, която се влага въ обработването на земята, все пакъ то търси една помощ, една подкрепа и отъ земеделската машина. Макаръ да се е водилъ дълго време споръ дали дребното земледелие е жизнеспособно или не, дали дребното селско стопанство ще може да оцѣлѣ въ конкуренцията съ едрите земеделски стопанства, статистичните данни говорятъ, че то е жизнеспособно и се развива, особено когато отъ страна на държавата се води една разумна, една планомерна, една добра политика за неговото стабилизиране и развитие.

Прочее, както въ земледелието въобще, така и въ дребното земледелие не може да се отрича по начало значението на машината за увеличението на производството количествено и за подобрението му качествено. Инаистина, нашата страна, която е не само земеделска, но на която земеделските стопанства сѣ предимно дребни и срдни, непрекъснато увеличава употреблението на земеделските машини въ земеделското производство. Въ 1923 г. сѣ похарчени 73 милиона лева за земеделски машини, безъ да влиза въ тази сума стойността на тракторите; въ 1924 г. сѣ похарчени 75 милиона; въ 1925 г. сѣ похарчени 143 милиона лева; въ 1926 г. — 133 милиона лева, едно намаление, значи, отъ 10 милиона лева, а въ 1927 г. имаме едно голѣмо увеличение — 159 милиона лева сѣ похарчени за земеделски машини.

Явно е, прочее, че земеделското производство, както другаде, така и у насъ — въ неговите форми на срдно и дребно — върви къмъ машинизиране. Оттукъ следва, че политиката на Министерството на земледелието за увеличаване броя на земеделските машини трѣбва да бѣде подкрепена, като тѣ се набавятъ на износни условия съ известенъ процентъ намаление отъ тѣхната стойностъ и при лихва, износна за плащане.

Самъ по себе си законопроектътъ, по своето сщество, по своята сщностъ, не може да бѣде лошъ, не може да не се признае неговата полезностъ. Това сѣ другитѣ неговии постановления, които създадоха една голѣма критика въ Народното събрание, на която и г. министърътъ бѣше принуденъ да отговори най-напредъ съ възражения, а следъ туй, въпрѣки своето разбиране — да направи и известни декларации и отстъпки.

Кои сѣ тѣзи постановления на законопроекта, които повдигнаха горещитѣ спорове и които собствено станаха причина за едно почти отрицателно отнасяне къмъ законопроекта на говорившитѣ, включително и на нѣкои отъ болшинството?

Председателстващъ А. Христовъ: Безъ повторения, г. Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): Не повтарямъ. — Разпорежданията на чл. чл. 108, 109 и 156 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията сѣ категорични. Доставки, отъ каквито да било държавни учреждения, включително държавните банки, могатъ и трѣбва да ставатъ съ търгове. Само въ изключителни случаи, както това се поясни и както изрично разпорежда чл. 156, се допуца доброволното съгласие и спазаряването, както иска настоящиятъ законопроектъ. Доброволното съгласие, спазаряването въ случая е неприложимо сѣ огледъ на разпорежданията на чл. 156 на цитирания законъ.

Това, което се поддържаше отъ г. Пждарева — че настоящиятъ законопроектъ, като стане законъ, самъ по себе си мълчаливо ще отмѣни съответните разпореждания на чл. 210 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията — тоже не бива да се поддържа. По начало всѣки новъ законъ, и при това специаленъ, може да отмѣни единъ по-общъ законъ, но въ интереса на съществуването на едно системно законодателство това не бива да се допуска, толкова повече, че чл. 210 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията изрично повелява, че всѣко измѣнение на този законъ трѣбва да става съ специално измѣнение пакъ на него, а не чрезъ други закони.

Защо е създаването на тая преграда? Тя е създадена, за да охрани обществени интереси, за да охрани материалните интереси на фиска и на обществото въобще. Тя отъ себе си представлява една гаранция за тия материални обществени интереси. Защото всѣко едно случайно законодателство, което отмѣнява прѣко или косвено разпорежданията на чл. 156 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, може да създаде една несигурностъ, единъ законодателенъ хаосъ и може да даде поводъ и основание — както се е дало вече поводъ и въ случая, и при миналитѣ доставки — за подозиране нѣкаква користъ въ Министерството на земледелието — или на г. министра лично. За да се избѣгнатъ, прочее, тия несъобразности, тия различия въ разпорежданията на различните закони, за да се отстраня всѣка възможностъ за създаването на единъ хаосъ въ законодателството въ тази посока, който хаосъ би разрушилъ гаранциите за една отчетностъ и почтеностъ въ управлението. Прочее, постановлението на чл. 156 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията не бива да бѣде нарушавано по таквъ начинъ. Въ тази посока г. министъръ

рът вчера направи известни декларации, които азъ не можахъ добре да схвана, но които въ общностъ пренебрегамъ, че сж въ смисълъ, какво той нѣма да има нищо противъ въ комисията да се внесатъ известни измѣнения въ законопроектъ, та доставката да се извърши чрезъ търгъ, а не по доброволно съгласие. Трѣбва, обаче, да подчертая, че това съгласие на г. министра дойде не по негова инициатива. Трѣбва да отбележа, че това разбиране, което той най-после бѣше задълженъ да приеме, не е негово собствено разбиране; то му бѣше, тъй да се каже, наложено изключително отъ критиката на опозицията. Всичкото това мешеже да се избѣгне, ако желанието да се бърза — азъ топуцамъ, че това е единствениятъ мотивъ — не бѣше толкова силно, та да се създадатъ тия горещи спорове и да се стигне най-после до зачитане разпорѣжданията на закона за бюджета, отчетността и предприятията, които, както азъ дочухъ, г. министърътъ е вече готовъ да спази.

Имамъ, обаче, да направя и други нѣкои бележки по отношение на тая доставка. Ние бихме желали доставката да стане не наведнажъ и не на голѣми части. Ние настояваме, щото съответното министерство и Земледѣлската банка да правятъ тия доставки за въ бъдеще на по-малки части. По такъвъ начинъ ще можемъ да добиемъ нѣколко благоприятни резултати: ще се ангажиратъ по-малко държавни сръдства; ще останатъ по-малко време непродадени земледѣлски оръдия и сѣчива на изхажване, на повреждане отъ престоиване поради, несвоевременното имъ разпродаване. Ние, отъ друга страна, ще имаме възможностъ по този начинъ да създадемъ условия да се възвоятъ повече конкуренти, повече търговски индустриални фирми, които да предложатъ по-износни условия на търговетъ за една или друга отъ тия по-малки доставки. Заедно съ това ще дадемъ възможностъ и нашето индустриално производство, на металната индустрия у насъ, да може да се яви и тя като конкурентъ, да може да вложи и тя частъ отъ своитѣ капиталы въ тия доставки, да може да допринесе и тя за задоволяване на тия нужди отъ земледѣлски машини, като между другото се увеличатъ и сроковетъ за доставката на тия машини. Да направимъ това, за да дадемъ възможностъ и на мѣстната метална индустрия да може да вземе участие въ тѣхното доставяне — то значи да постигнемъ нѣколко придобивки: преди всичко, ще подкрепимъ работниците, ще се допринесе за намаляване на безработицата у насъ. На второ мѣсто, значи да останатъ десетки милиона български лева въ българската държава, да не бѣдатъ изнасяни навънъ и по такъвъ начинъ да бѣде засиленъ стоковиятъ оборотъ. И на трето мѣсто — и това е така сжщо много съществено — то значи да запазимъ чужди платежни сръдства и така да допринесемъ сами за стабилизирането на българската монета.

Прочее, ние отправяме и въ тази посока нашето искане къмъ министерството: да се правятъ доставките на машинитѣ на части по възможностъ по-малки и сроковетъ за тия доставки да бѣдатъ главно по-дълги, достатъчни срокове, въ които тѣзи машини да могатъ да бѣдатъ изработени и отъ мѣстни индустриални фирми.

Въ заключение трѣбва да кажа само едно. Една земледѣлска политика, която се движи главно или единствено отъ доставка на земледѣлски оръдия и машини, макаръ и на евтина цена, макаръ и на износни условия, една земледѣлска политика, която се грижи за вънасяне на торъ, на смазочни материали и други необходими предмети за поддържане земледѣлското производство, е една земледѣлска политика недостатъчна, непълна. Ние отъ своя страна препорѣчваме и изтъкваме нуждата отъ една системна, цѣлостна земледѣлска политика, която да задоволява земледѣлския кредитъ, която да повдигне земледѣлската техника и която заедно съ това да позволява модернизиранието и машинизирането на земледѣлското производство. Иначе ние считаме, че кредититѣ, които ще се употребятъ и сръдствата, които ще се вложатъ въ земледѣлскитѣ машини, нѣма да постигнатъ напълно своитѣ стопански резултати.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Трифонъ Ерменковъ.

Т. Ерменковъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вземамъ думата по този законопроектъ, за да кажа и азъ моето скромно мнение, защото отъ тази трибуна се казахъ доста нѣща, които, споредъ мене, не трѣбваше да се кажатъ. Ако въ наше държавно управление има нѣкой ресоръ, по който обществената и партийна мисль трѣбва да бѣде единодушна, и при обсъждането на законопроектитѣ и въпроситѣ отъ който ресоръ не би трѣбвало да се влагатъ партийни страсти и злоби, то това е безспорно Министерството на земледѣлието. Правя тази кон-

статация, г. г. народни представители, заради туй, защото отъ това мѣсто (Сочи трибуна) се хвърлиха обиди и упръци, дори обвиниха се отговорни лица и мѣста въ рушвети и въ сдѣлки съ користна цель.

Законопроектътъ, който е сложенъ на разискване и обсъждане, повдига два въпроса: първо, за нуждата отъ гласуване кредитъ на Земледѣлската банка за доставка на земледѣлски машини и оръдия, и второ, за поемнитѣ условия, които сж изработени отъ Земледѣлската банка.

Г. г. народни представители! Има ли нужда да се доказва необходимостта отъ доставка на земледѣлски оръдия и сѣчива, има ли нужда да се доказва, че инвентарътъ на българското земледѣлско стопанство се нуждае отъ обновяване? Азъ смѣтамъ, че отъ крайната лѣвица до крайната дѣсница убеждението и мнението по този въпросъ е едно и сжщо. И заради това сериозно по този въпросъ не може да се спори.

Иказа се тукъ мисльта, че инвентарътъ на българското земледѣлско стопанство е преситенъ, въ смисълъ, че българското земледѣлско стопанство нѣма нужда отъ нови машини и сѣчива, че пазарътъ билъ преситенъ отъ такива машини и оръдия. Вѣрно ли е това? Азъ отговарямъ на този въпросъ отрицателно: не е вѣрно. Българското земледѣлско стопанство има, и за дълги още години ще има, нужда отъ обновяване на своя земледѣлски инвентаръ.

Р. Маджаровъ (д. сг): До когато има земледѣлие, ще има и машини.

Т. Ерменковъ (д. сг): Да, но въпросътъ е за едно усилено подновяване на земледѣлския инвентаръ. Мисльта ми е тамъ, дали има нужда отъ едно усилено подновяване на земледѣлския инвентаръ. Неговото подновяване ще бѣде вѣчно — това е безспорно. Обаче въпросътъ е: има ли нужда отъ неговото усилено подновяване? Азъ отговарямъ на този въпросъ утвърдително — има нужда. Когато едно земледѣлско стопанство въ настоящия моментъ има единъ плугъ отъ една или друга система, да мислимъ, че туй земледѣлско стопанство е задоволило напълно своитѣ нужди — азъ смѣтамъ това, г. г. народни представители, за единъ абсурдъ. Независимо отъ положението, че единъ голѣмъ брой отъ българскитѣ земледѣлски стопанства още си служатъ съ ралолто но и тия земледѣлски стопанства, които иматъ плугъ, които иматъ брана, не сж доволни, тѣхнитѣ нужди не могатъ да бѣдатъ задоволени само съ тѣзи нѣколко земледѣлски оръдия и сѣчива. Който отъ васъ познава какъ се обработва земята, той ще знае, че не само единъ плугъ е необходимъ на едно земледѣлско стопанство. Ако нѣкому презъ пролѣтътъ е необходимъ плугъ № 4 или 5, да кажемъ, система „Глиганъ“, есенно време, когато става дълбока оранъ, нему е необходимъ другъ плугъ — по-тежкъ, по-голѣмъ, който да може да направи дълбока оранъ; а такъвъ плугъ ще бѣде, да кажемъ, система „Рудсакъ“.

Н. Стамболиевъ (з. в): Ама населението търси система „Глиганъ“.

Т. Ерменковъ (д. сг): Моля, азъ ще Ви отговоря на този въпросъ.

Н. Стамболиевъ (з. в): Но него ли Земледѣлската банка предлага?

Т. Ерменковъ (д. сг): Ще ви кажа нѣколко думи по този въпросъ — какъвъ плугъ търси населението — бѣдете спокойни! — Говори се, че българското земледѣлско население имало нужда повече отъ просвѣта, а по-малко отъ земледѣлски оръдия и сѣчива. Г. г. народни представители! Не мога веднага да дамъ съгласието си, че това е така. Защо? Защото на васъ е известно колко е недовѣрчиво българското население, когато му се правятъ проповѣди — безразлично дали отъ агрономъ, отъ земледѣлски администраторъ, или даже отъ професоръ — когато отидатъ да му говорятъ какъ трѣбва да се обработва земята и какъ не трѣбва. То иска да види съ очитѣ си, то е невѣрни Тома, то иска съ прѣстъ да барне, да пипне раната и само тогава, когато види, че така е добре, ще трѣгне по тоя пѣтъ.

Д. Ивановъ (з. в): Нѣма вѣра въ ученитѣ, защото никой ученъ, който е свършилъ земледѣлска наука, не е отишълъ да оре нивата.

Т. Ерменков (д. сг): А въ кого има вбра?

Д. Иванов (з. в): Има вбра въ себе си.

Т. Ерменков (д. сг): А, въ себе си. Извинявайте!

Д. Иванов (з. в): Въ своя опитъ.

Т. Ерменков (д. сг): Извинявайте!

Г. г. народни представители! Аргументитъ, че имало машини още непродадени, които били стояли по складоветъ на Земледѣлската банка или въ нѣкои кооперации, които аргументи се навеждатъ отъ г. г. ораторитъ съ целъ да се докаже противното, именно, че нѣма нужда отъ доставка на нови съоръжения за земледѣлското стопанство — азъ ги смѣтамъ за съвсемъ неоснователни, съвсемъ несъстоятелни. Ще кажете: защо? Ще ви отговоря. Ако България има, да допуснемъ, такива машини и сѣчва непродадени, въ нѣкои банкови клонове или въ нѣкои кооперации, тия плугове, отъ самитъ мотиви на законопроекта се вижда, че сѣ въ малко количество. Непродаденитъ земледѣлски машини и съоръжения нѣматъ абсолютно никакво значение за общия колоритъ, за общото положение и за общата нужда отъ земледѣлски машини и земледѣлски инвентаръ, така както грапинитъ на едно яйце нѣматъ значение за неговата овална форма.

С. Златевъ (з. в): Не могатъ да се продадатъ, защото не могатъ да се пригодятъ, не сѣ за мѣстнитъ условия.

Т. Ерменков (д. сг): Да, за известно мѣсто, напр., за Варненско може да не сѣ годни и затуй не сѣ продадени. Но да се вади отъ това заключение, че нѣмаме нужда отъ земледѣлски машини и инвентаръ, това е несъстоятелно, споредъ мене.

Н. Стамболиевъ (з. в): Важно е, че има непродадени достатъчно количество машини и се предлагатъ на населението.

Т. Ерменков (д. сг): Това не е вѣрно.

Н. Стамболиевъ (з. в): Въ клона на Земледѣлската банка въ Варна има специална наредба, когато отиде клиентътъ да получи заемъ, заемътъ да не му се дава, докато не вземе единъ плугъ, една брана, или една копачка. Това е констатирано; това сѣ факти, които сѣ налице. По този поводъ азъ съмъ депозиралъ питане до г. министра на земледѣлието, защо Българската земледѣлска банка, Варненски клонъ, заставя клиентитъ при получаването на заемъ да купуватъ плугове, когато тѣ си иматъ набавени плугове отъ по-рано и когато марката, която предлага земледѣлската банка, не е приемлива и не се търси, заселението търси марка „Глиганъ“.

Т. Ерменков (д. сг): Не допускаме това.

Н. Стамболиевъ (з. в): Следователно, че има излишъкъ на сѣчва, говори именно тоя фактъ. Когато клиентитъ на Земледѣлската банка днесъ сѣ поставени въ изключително положение, изнемогватъ, предлага имъ се, въпрѣки тѣхното желание, да купятъ за 800, за 1.000 л. плугъ, биватъ лишени отъ тази сума, която тѣ могатъ да употребятъ за друга нужда или за подобрене на своето земледѣлско стопанство. Това е печаленъ фактъ. И важното е, че става едно натрапване на негодни машини.

Т. Ерменков (д. сг): Не допускамъ да сѣ дадени насила машини на ония, които сѣ имали земледѣлски инвентаръ. Здравиятъ разумъ не го дупуска това, и азъ не допускамъ, че сѣ давани машини насила. Г. министрътъ на земледѣлието ще има възможностъ да отговори на Вашето питане.

Г. г. народни представители! Тукъ се изнесе и другъ единъ фактъ — че сръдното българско земледѣлско стопанство — 50—60 декара — не било жизнеспособно, че то живѣло единъ анемиченъ животъ, че стопанинътъ не билъ въ състояние да изкара своята прехрана, не може да си купи земледѣлски инвентаръ, живѣе днесъ за утре, като работи само 2—3 месеца презъ годината, а презъ останалитъ месеци стои съ скръстени ръце.

Смѣтамъ, г. г. народни представители, за излишно да опровергая това твърдение отъ трибуната. Тѣзи, които познаватъ устройството на земледѣлскитъ стопанства на Западъ, кждето нѣма стопанства по 200, 300, 500 и 1.000 декара,

знаятъ, че тамъ едно дребно стопанство отъ 40—50 декара може да даде прехрана на едно земледѣлско семейство. Съ този законопроектъ, съ който се иска да се доставятъ земледѣлски машини и съоръжения, именно нататъкъ се иска да се отиде. И ние, българитъ, ще трѣбва да пожелаемъ, българското земледѣлско стопанство отъ 50—60 декара — каквито сѣ голѣмата частъ отъ стопанствата у насъ — да стане жизнеспособно, да може да живѣе само за себе си и да осигурява издръжката на земледѣлското семейство. А това ще стане само тогава, г. г. народни представители, когато ние научимъ нашия селянинъ, нашия земледѣлецъ да използва своето стопанство, за да може то, макаръ и да е малко, да му осигури прехраната като му дава достатъчно приходи. Това ще стане именно чрезъ тази земледѣлска просвѣта, която Министерството на земледѣлието се стреми да даде, комбинирана съ ония земледѣлски съоръжения, уреди и машини, които сѣ необходими за обработката на почвата, за да може тя да даде по-голѣмъ рандеманъ.

Когато нашето земледѣлско стопанство се снабди съ достатъчно машини и съоръжения и когато то ще може да изкара максимумъ приходи отъ декаръ земя, когато тия земледѣлски машини и съоръжения ще допринесатъ за това щото културитъ, които се сѣятъ, да могатъ да изсмукватъ и последния хранителенъ сокъ отъ земята, тогава именно, г. г. народни представители, се слага другъ единъ голѣмъ въпросъ, който сѣщо така ще трѣбва да се разреши, а именно: изкуственото торене на земята. Ние не можемъ само да искаме отъ земята и тя само да ни дава, безъ да ѝ връщаме това, което вземаме отъ нея. Та, казвамъ, когато нашето земледѣлско стопанство бѣде снабдено съ всички ония модерни орѣдия и машини, които сѣ необходими за рационалното обработване на земята, тогава именно ще бѣде сложенъ на разглеждане и този въпросъ, който азъ повдигамъ тукъ — въпросътъ за изкуственото торене на земята, и не само за изкуственото, но и за естественото торене.

Д. Зографски (з. в): Значи, споредъ Васъ, рано е още да се почне?

Т. Ерменков (д. сг): Не. Азъ казвамъ, че паралелно съ едното трѣбва да върви и другото.

Повдигамъ този въпросъ, защото васъ ви е известно, г. г. народни представители, че у насъ не само изкуственото торене на земята не е въведено, но и естествениятъ торъ въ голѣмата си частъ знаете кжде отива.

В. Кознички (нар. л): По полянитъ.

Т. Ерменков (д. сг): Внесениятъ законопроектъ, г. г. народни представители, има и това преимущество, че той цели да задоволи нуждитъ на нашето земледѣлско стопанство именно по този начинъ, по който преждеговорившиятъ г. Андреевъ искаше — чрезъ осигуряване леснодостъпенъ кредитъ на земледѣлцитъ. Той пледираше, че трѣбва да се осигури леснодостъпенъ кредитъ на нашия селянинъ на нашия земледѣлецъ. Съгласенъ съмъ напълно съ него. Въ самия законопроектъ е казано, че земледѣлскитъ машини и съоръжения, които ще бѣдатъ доставени, ще бѣдатъ раздавани подъ дългосроченъ кредитъ, въ продължение на три години ще бѣде изплатенъ раздадениятъ земледѣлски инвентаръ.

Г. г. народни представители! Едновременно съ модернизирването на нашето земледѣлско производство, азъ смѣтамъ, че трѣбва да върви модернизирването и на други отрасли отъ нашето земледѣлско стопанство, ако искаме нашитъ малки земледѣлски стопанства, и отъ 50—60 декара сръдниятъ типъ стопанства, каквито сѣ болшинството въ България — да станатъ жизнеспособни. Тѣзи отрасли отъ нашето земледѣлско стопанство сѣ птицевѣдството и скотовѣдството. Споменавамъ ги тукъ, защото отъ тая трибуна сѣщо така се оправиха упрѣци срещу Министерството на земледѣлието маналата есенъ, когато то искаше да му се разреши кредитъ за доставката на 900.000 кгр. люцерново семе, каго се каза, че нѣмало нужда отъ него и че то било повече, отколкото трѣбвало за задоволяване нуждитъ на българското земледѣлско стопанство. Г. г. народни представители! Азъ не съмъ съгласенъ съ това твърдение на г. Андреевъ, или не помня кой го изнесе тукъ, че за България били много 900.000 кгр. люцерново семе и че не трѣбвало да се доставя такова, още повече, че нѣмало търсене. Не е вѣрно, г-да, туй. Търсене е имало, обаче, не е имало физическа възможностъ да се достави. И азъ мога да ви увѣря, че има околи, въ които не е

могло да се прати нито един килограм дори люцерново семе през този пролетен сезон. А, за да можем да подобрим нашето скотовъдство, естествено е, че трябва преди всичко да подобрим нашите естествени ливади и да създадем нови, изкуствени ливади.

Едновременно с това ние трябва да се погрижим и за нашето птицевъдство, за което тукъ се каза от един от г. г. ораторите, че било един важен стопански поминък у нас и че нашето яйце по-рано спасило българския лев — фактът, който е вярно. За да можем, обаче, да задържим това положение, необходимо е едновременно с подобряване инвентара на българското земледъско стопанство да върви и подобряването на нашето птицевъдство. Вземат се мерки въ това отношение от Министерството на земледелието, макар и недостатъчни, които сж дали задоволителни резултати.

Г. г. народни представители! И, за скотовъдството ще кажа няколко думи. За добиването на хубаво масло, за добиването на хубаво сирене сж необходими уреди, които също така ще трябва да бъдат доставени и дадени на стопаните, за да могат те лично да се уверят, че действително тия уреди сж полезни и че могат да им дадат възможност да изкарват по-добър доход от своето скотовъдство.

Сега по втората част от внесения законопроект. Към него има специални технически условия, които Земледъската банка е изработила и които не представляват неразделна част от настоящия законопроект. Азъ съмтамъ, че критиката, която се отправи срещу този законопроект, целеше повече тези специални условия, които сж изработени от Земледъската банка, нежели самия законопроект. Трябва ли да се изработят специални условия или не? Пледира се от тая трибуна, г. г. народни представители, че е трябвало да се даде възможност за една световна конкуренция при доставката на тези земледъски машини и оръдия. Азъ най-напредъ си задавамъ въпроса: възможно ли е да направим една световна конкуренция при доставката на такива земледъски машини и съоръжения? Г. г. народни представители! Ако се касае за доставка, напр., на ленено или памучно платно, азъ разбирамъ да бъдат допуснати да конкурират колкото е възможно повече фирми при търга; ако се касае за доставката на платъ за шинели на войсковите части, една широка световна конкуренция е възможна; възможно е да се обяви един търг, едно състезание между всички съществуващи въ света фабрики, да се допуснат те да участвуват въ търга за доставката на такива артикули. Но когато е въпросъ за доставка на земледъски машини и оръдия, на земледъски съоръжения, които трябва да се пласиратъ средъ нашето земледъско стопанство, г. г. народни представители, невъзможно е и не трябва да се допусне да вземат участие всички фирми. Защо? Отговарямъ на въпроса: затуй именно, защото нашите земледъски стопанства иматъ нужда от най-хубавите, най-здравите, най-пригодните за нашите специални условия земледъски машини, инвентаръ. И ако вие допустите всички фирми, всички фабрики да участвуват въ един такъв търг, вие тогава именно ще дадете възможност и на фабриката Бехеръ да вземе участие, която съ своите низки цени ще бие цените на другите фабрики, които също така произвеждатъ плугове, и ще иска да се възложи търгътъ върху нея. Азъ ви питамъ, г. г. народни представители, кой отъ васъ ще поеме отговорността един такъв търг да се възложи на онай фирма, която ще даде най-ниската оферта? Азъ съмтамъ, че трябва да се изработятъ още по-специални условия, че трябва още по-стеснени да бъдатъ клаузите на поемните условия относно доставянето на съчета за нашето земледъско стопанство, затуй защото въ такъв един търгъ могатъ да взематъ участие и фирми, земледъските оръдия на които не сж пригодни за нашите условия, за нашата почва.

И. Куртевъ (нац. л): Тъкмо съ евтините доставки вие се хвалите! А евтиното е винаги скъпо.

Т. Ерменковъ (д. сг): Не е така, г. Куртевъ. Вие имате специални условия, въ които е казано, какви плугове, какви брани и какви редосъячки и т. н. ще се доставятъ. Въ тяхъ точно и ясно сж описани, като се казва даже, че не сж допусна по-голямъ толеранс въ тежината на плуговете отъ един колко.

Г. г. народни представители! Азъ съмтамъ, че не би трябвало даже да се допусне да се правятъ предложения

за типъ плугове отъ известна система, а трябва да се прави предложение за същинска, истинска марка. На всички ви е известно, че днесъ за днесъ плугътъ „Глиганъ“ е, който господствува и който е най-пригоденъ за условията на нашето земледъско стопанство. Следъ това идва плугътъ „Рудсакъ“, който може да се употреби и за дълбоката есенна оранъ. Това сж те двата не типове, а двете истински марки на плуга, които би трябвало да бъдатъ допуснати да се състезаватъ при доставките на тия земледъски оръдия и съчета.

Повдига се въпросътъ, че по-голямата частъ, или почти цялата доставка можела да се даде на нашата родна индустрия, защото съ това тя щела да бъде повдигната и защото тя би могла да изработи тия земледъски машини и оръдия.

Г. г. народни представители! Кой може да бъде противъ родната индустрия? Кой няма да желае да даде храна, ако мога така да се изрази, на нашата родна индустрия? Всички ще бъдатъ съгласни да предпочетемъ нашето предъ чуждото. Но азъ питамъ: могатъ ли нашите индустриални заведения да приготвятъ тия земледъски машини, именно тия системи земледъски машини, които сж пригодни за нашето земледъско стопанство?

С. Златевъ (з. в): Могатъ.

Т. Ерменковъ (д. сг): Азъ съмтамъ, че не могатъ.

С. Златевъ (з. в): Не всички, но някои могатъ.

Т. Ерменковъ (д. сг): Има случай, когато отъ тукъ, отъ България, сж запитвали въ странство една фабрика, би ли се съгласила да имъ приготви плугове типъ „Глиганъ“ и по каква цена. Фабриката имъ е отговорила отъ тамъ, че може да имъ приготви, както дъските, така и лемежите, но тя не може да постави подъ същия жгълъ дъската на плуга, заради туй защото, казва, „това е патентъ на фабриката „Глиганъ“. Значи, не могатъ да приготвятъ и въ България такива плугове, каквито приготвяватъ въ фабриката „Глиганъ“. А когато това не може да бъде така, азъ съмтамъ, че ще бъде нецелесъобразно, ще бъдемъ съвсемъ непредвидливи, когато тръгнемъ да се махчимъ на нашата собствена глава да бръснемъ. Ние можемъ да дадемъ само една малка поръчка на нашите индустриални заведения.

Д. Зографски (з. в): По-добре на нашите глави да се учимъ да бръснемъ, отколкото да плащаме на чужденците.

Т. Ерменковъ (д. сг): Ама Вие ще поемете ли после отговорностъ за пласирането на тия плугове върху населението? Вие знаете, какъ критикувате тукъ, че имало десетки, стотици и хиляди плугове непродадени, като искате да кажете, че тия плугове сж доставени съ някаква корисна цел, че имало гешефти и т. н.

Нкой отъ земледъците: Ние ще турнемъ наша марка. Може ли да дойдатъ да проверятъ, че сме вземали тяхната?

Т. Ерменковъ (д. сг): Наша марка! Късно сме се събудили и сме пропуснали трена, драги приятели.

Д. Зографски (з. в): Чешката индустрия така се е създала, Тя е взела чужди марки и ги е приспособила, като е казвала: „Тази е еднa коя си система, но отъ насъ подобрена“.

Т. Ерменковъ (д. сг): И сме тате, че държавата е длъжна да създаде тая индустрия?

Д. Зографски (з. в): Не държавата, а индустриалците.

Т. Ерменковъ (д. сг): А, да! Явиха ли се индустриалците на пазара съ някаква марка? Направиха ли си те труда да приспособятъ или да изнасятъ нкой плугъ, който е пригоденъ за нашето земледъско стопанство? Най-простото земледъско съчета, което може да фабрикува и занаятчията и най-обикновениятъ ковачъ, това е грапата, браната. Васъ ви е известно, колко проста е направата на това земледъско съчета, а вие виждате, че ние внасяме брани отъ странство. При тяхъ няма никакви марки, няма абсолютно никакви патенти, иска се само спазването на една симетрия при разпредѣление на шилците, които ще грапятъ земята.

Д. Зографски (з. в): Качеството на материалът е още по-важно.

Т. Ерменковъ (д. сг): И качеството на материалът е важно. Тъ могат да го подобрятъ, тъй могат да доставятъ стомана отъ германските или английски фабрики и отъ нея да фабрикуватъ тези брани, които днес ние внасяме съ хиляди отъ странство. Когато това тъй не съ направилъ, азъ съмтамъ, че нѣматъ основание да даватъ изложение или да прѣчатъ за произвеждане на търга за доставката на тези събива и машини, както се иска съ настоящия законопроектъ, и да ги чакаме тъй да приспособятъ своите фабрики, за да произвеждатъ тия земеделски машини и, чакъ тогава да ги купимъ отъ тях! Тѣ нѣматъ морално право да искатъ това.

Въ поемните условия, г. г. народни представители, споредъ моето скромно схващане, има нѣкои дефекти, които съ добра воля на всички ни, съмтамъ, че въ комисията могат да се поправятъ и че съ тия поправки тия поемни условия биха могли да минатъ за едни присмливни специални технически поемни условия.

Б. Павловъ (д): Какви поемни условия?

Т. Ерменковъ (д. сг): Условията, които е изработила Земеделската банка.

Б. Павловъ (д): Какви сж тѣ?

Т. Ерменковъ (д. сг): Какъ, какви сж?

Б. Павловъ (д): Ние ги нѣмаме къмъ законопроекта.

Е. Начевъ (д. сг): Въ „Държавенъ вестникъ“ отъ 20 т. г. ги има печатани.

Б. Павловъ (д): Какво значи, че ги има въ „Държавенъ вестникъ“?

К. Николовъ (д. сг): Получаващъ го безплатно!

Т. Ерменковъ (д. сг): Въ тези специални поемни условия, г. г. народни представители, азъ съмтамъ, че при разпределение числото на гранитъ има една несъобразностъ. Въ пунктъ 3, § 1, на тия поемни условия е казано: „брани стабилни 5.000, типъ „Рудолфъ Сакъ“, а въ пунктъ 4 е казано: „брани огъваеми — 1.000 броя“. Съмамъ, г. г. народни представители, че тия два пункта трѣбва да се размѣнятъ единъ съ другъ. Това трѣбва да стане, защото азъ съмъ ималъ лично опита да видя, коя отъ браните е по-удобна и може да принесе по-голяма полза при употреблението ѝ въ земеделското стопанство. Съмамъ, че огъваемитъ брани сж много по-пригодни и тѣ ще трѣбва да се въведатъ много повече въ нашето земеделско стопанство, отколкото стабилнитъ брани.

Д. Зографски (з. в): То зависи отъ почвата.

Т. Ерменковъ (д. сг): Съгласенъ съмъ напълно, че зависи отъ почвата, и заради туй казвамъ, че огъваеми брани трѣбва да се доставятъ повече отъ стабилнитъ, защото, ако познавате земеделството, . . .

Д. Зографски (з. в): Не го познавамъ!

Т. Ерменковъ (д. сг): . . . въ наносната почва у насъ може да се работи стабилната брана, но въ тежката почва, вась ви е известно, стабилната брана не може да принесе абсолютно никаква полза. Затова съмтамъ, че е необходимо пунктъ 3 да бѣде замѣненъ съ пунктъ 4.

Смѣта така съмтамъ, че въ доставката на валицитъ ще трѣбва да стане известна поправка, именно въ тежестта. Искатъ се валици 1.000 броя, обаче тежестта имъ да бѣде между 450 и 500 кгр. Съмамъ, че тази тежестъ е доста голяма и че ти не ще може да бѣде пригодна за нашата действителностъ. Ние нѣмаме достатъчно силни волове и коне, които да могатъ да влечатъ тия валици, и съмтамъ, че ако тѣ бѣдять доставени така, както сж описани въ поемнитъ условия, не ще могатъ да бѣдять пласирани между населението, или, ако бѣдять пласирани, ще се яви нужда то да ги преработва, както съмъ ималъ случай съ очитъ си да видя какъ се преработватъ валицитъ, които му сж продадени. Действително, че тѣ ще бѣдять отъ голяма полза, ако бѣдять 450—500 килограма, но, казвамъ ви, за голямо

съжаление, нашата действителностъ не ни позволява да имаме такива тежки валици, защото добитъкътъ ни е слабъ.

Съ тези нѣколко поправки, които трѣбва да станатъ въ поемните условия, и съ още други нѣкои, ако се окаже нужда да ги направимъ, заедно съ продължаването на сроковетъ, за което г. министърътъ на земеделието даде своето съгласие, азъ съмтамъ, че специалнитъ поемни условия ще бѣдять приети отъ комисията и доставката ще може да стане по-тѣхъ. Само по този начинъ ще може да се доставятъ доброкачествени оръдия и събива за нашето земеделско стопанство, а не по начина, както се искаше отъ г-ноя правителственици — да бѣде произведенъ редовенъ търговъ, което да бѣдять допуснати да се състезаватъ всички фирми, които иматъ такива земеделски оръдия и събива.

Ето защо, като завършвамъ, азъ отпразвамъ единъ пелъ къмъ всички г. г. народни представители, че за честта на онѣзи подкупани селски рѣше, които порятъ благодатната българска земя, ние всички ще трѣбва единодушно да вдигнемъ ръка за пласуването на настоящия законопроектъ по принципъ и да непуснемъ срадата съ спокойна съвестъ, че сме изпълнили добре и честно дълга си. (Ражкоплѣскания отъ сговориститъ)

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Борисъ Павловъ.

Б. Павловъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ нѣма да се впускамъ въ разисквания, които иматъ мѣстото си при разглеждане на бюджета на Министерството на земеделието. Ще се ограничи съ предмета, който е сложенъ като първа точка отъ дневния редъ и само върху него ще говоря.

Въпроситъ, които повдига законопроектътъ, интересуватъ не само Парламента — интересуватъ живо и обществото. Не само затова, че се касае за една голяма доставка, която ще обслужи българското земеделско стопанство, а и затова, защото за тая доставка ще трѣбва да се дадатъ грамадни суми, които възлизатъ на почтената цифра 110.000.000 л.

Откакто почнаха разискванията въ Народното събрание по тоя въпросъ, тоя голямъ интересъ въ обществото е-какъ си придружава и съ едно недоумение. То е затова, защото едни отъ ораторитъ заявиха недвусмислено — така се заяви и отъ министерското мѣсто, така се заяви отъ г. министъръ Христовъ — какво всички онѣзи, които критикуватъ този законопроектъ, сж били противъ насърчението, противъ подпомаганята на българското земеделие. Други пъкъ заявиха, че за смѣтка на българското земеделие нѣкои искатъ — не знамъ кои — да извършатъ нѣкакъвъ си гешефтъ и, съ огледъ именно на тоя гешефтъ, предварително замисленъ и обмисленъ, били нагласени нѣкакви си поемни условия, за които се каза преди малко, че били печатани въ „Държавенъ вестникъ“. Ако се касае за гешефтъ, азъ мисля, че българскиятъ Парламентъ може и има задължението да каже: „Долу гешефта“, а на гешефтаритъ — „горе рѣшетъ!“ Но що се касае до подпомагане на българското земеделие, азъ съмтамъ, че по този въпросъ, като почнемъ отъ крайната лѣвица, до крайната дѣсница, всички сме единдушни. И ако наистина съ тоя законопроектъ се цели подпомагането на българското земеделие, азъ съмтамъ, че по принципъ нѣма кой да вдигне ръка противъ него.

Но, така сложенъ въпросътъ, азъ трѣбва да заявя, че когато се касае за подпомагане на българското земеделие, помощитъ трѣбва да вървятъ успоредно, да не бѣдять едностранчиви, защото въ такъвъ случай едностранчиво би се развивало и нашето земеделско производство, а това би значило да се развива то спънато. И когато говоримъ за подпомагане на българското земеделие, ние, безспорно, трѣбва да устремимъ нашия погледъ преди всичко къмъ дългосрочния кредитъ, който въ първа линия трѣбва да привлича нашето внимание, и който трѣбва да служи като основа на това подпомагане.

Преди малко тукъ ни раздадоха отчетъ на Българската земеделска банка за 1927 г. Съ огледъ на тая мисълъ, която азъ изказвамъ, въ тоя отчетъ се казва: (Чете) „Само дългосрочниятъ кредитъ ще спаси земедѣлца отъ задължението му къмъ лихваритъ, ще го успокои, ще му даде възможностъ да се снабди съ по-модерни земеделски оръдия, машини и семена, което ще увеличи и неговия доходъ и консомативоспособностъ и ще допринесе твърде много за смекчаването на стопанската криза“.

При това положение, при тая констатация, направена отъ познавачи на въпроса, мене ми се струва, че когато се удаде на Парламента да говори по единъ въпросъ, който интересува българското земеделие, той трѣбва преди всичко да

напомни на отговорните фактори, на управляващите страната за този дългосрочен кредит. И, който каквото ще да разправя, ако не почнем от там, и ако не сложим Българската земеделска банка като главен институт в това подпомагане, ние нма да получим ония резултати, които така усилено се желаят от всички.

Но, така или иначе, ние сме сезирани с този законопроект. Един от ораторите — струва ми се, г. Сотир Янев — направи възражението, че този законопроект не трябва да се гласува, защото, ако се не лъжа, той каза, че бил антиконституционен. Аз съмтам, че това е една грешка на езика. Той искаше да каже, че ако вие гласувате този законопроект или той стане закон, ще противоречи на друг един закон. Съ оглед именно на това положение, на чл. 210 от закона за бюджета, отчетността и предприятията, той искаше да каже: „Вие не трябва да гласувате този законопроект“.

Г. г. народни представители! Върно е, че в закона за бюджета, отчетността и предприятията има един чл. 210 — последният — който казва: (Чете) „Никой от разпоредбите на този закон не може да бъде отменен или изменен с какъвто и да бил закон, общ или специален, освен с нов закон за бюджета, отчетността и предприятията или с специален закон за изменение и допълнение на настоящия закон“. Тоя текст на закона, безспорно, е установен, за да се създаде една единна система в произвеждането на търговете, в правеното на доставките. Но трябва да се съгласим, че ако ние следваме тоя текст, то бихме си обвързали ръцете като Парламент. Ние, които като Парламент пледираме за права, по никакъв начин не можем да абдикираме в този случай от тези права. Този текст съществува в закона за бюджета, отчетността и предприятията, но той не е в конституцията. Много естествено, едно Народно събрание може да отмени този закон не по реда, предвиден в неговия чл. 210, с който ред Народно събрание не е свързано.

Г. Янев, за да подкрепи своята мисъл, се базира на една анкета, в която е участвувал и почитаемият министър на земеделието г. Христов. И г. Янев ни каза: „Г. Христов на времето си, когато като анкетатор е ревизирал дѣлата на Земеделската банка, дал е авторитетно заключение, че тая банка, съ оглед на една сдѣлка, която била сключила по доброволно спазяване, била нарушила закона“. Безспорно, тезата на тогавашния анкетатор, сегашният министър на земеделието, г. Христов, е права, но не може да има аналогия между оная сдѣлка и въпроса, който се слага с тоя законопроект. Защото, когато е била сключена сдѣлката, за която е реч в тая анкета, сѣ били в сила постановленията на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Г. Христов днес не се явява предъ вас, за да ви каже: аз искам да сключа еди-каква-си сдѣлка или сключих я — одобрете я. Не, той ви казва: дайте ми един закон, по силата на който аз или Земеделската банка — това не е важно — ще мога да сключа една сдѣлка по доброволно съгласие. Именно съ оглед на това, че това, което се иска, се иска с този законопроект, много естествено аналогията в случая си нма мѣстото.

Но аз искам да привлѣча вашето просвѣтено внимание върху друга една мисъл. Настоящият законопроект не иде да отмени закона за бюджета, отчетността и предприятията — този последният си остава такъв, какъвто е. Съ настоящия законопроект се иска само едно: тая сдѣлка, за която се говори в законопроекта, да бъде извършена по начина, предвиден в тоя законопроект. Що се касае до всички други сдѣлки, при тях ще се следва законът за бюджета, отчетността и предприятията, който остава в сила, непожтнатъ.

Така или иначе, обаче, с законопроекта се създава един нов ред на нѣщата за дадена сдѣлка, при който ред тя трябва да се извърши. В предпоследната алинея на член единствен от тоя законопроект се казва: (Чете) „Доставката да се извърши чрез доброволно спазяване, без спазване формалностите по закона за бюджета, отчетността и предприятията“. Безспорно, въпросът така, както е сложен, ще се разреши от Народното събрание в зависимост от това, дали то не смѣта, какво и за дадената сдѣлка трябва да се следва редът, предвиден в закона за бюджета, отчетността и предприятията, или, що се касае за дадената сдѣлка, може да даде единъ вотъ, с който да разреши едно отклонение и съ оглед на това отклонение да стане сдѣлката.

Въ сжщност, г. г. народни представители, въпросът става много горещ съ оглед на поемните условия, за които много пъти вече се спомена от тая трибуна и които

били печатани въ „Държавен вестник“. Азъ трябва да прибавя, че всѣки, който прочете тия поемни условия — четохъ ги и азъ — непременно ще се натъкне на убеждението, какво сдѣлката е вече свършена, какво всичко онова, което ще бъде предмет на тая доставка, седи нѣкъде по шлепветъ . . .

Министъръ Д. Христовъ: Нищо подобно.

Б. Павловъ (д): . . . и се чака сигналъ, за да потеглятъ тези шлепове. Независимо отъ това, всѣки ще остане съ впечатлението, съ огледъ на тия условия, че има нѣщо. Г. министърътъ казва, че нма нищо. Толкова по-добре. Но, това е впечатлението, което всѣки ще извади, когато чете тия поемни условия.

Министъръ Д. Христовъ: Заблуждение.

Б. Павловъ (д): За честта на българския Парламентъ, азъ вече нма да спомена нито дума за тези условия.

Преминавамъ вече къмъ законопроекта.

Г. г. народни представители! Г. министърътъ в своя законопроектъ казва, че доставката трябва да се извърши чрезъ доброволно спазяване, безъ спазване формалностите по закона за бюджета, отчетността и предприятията. Какво значи това? Преди всичко законътъ за бюджета, отчетността и предприятията познава два вида доставки: доставки чрезъ търгъ, публично и съ конкурсъ, както той се изразява, и другъ видъ доставки, за които се говори въ чл. 156 и следните отъ него — доставки извършени по доброволно спазяване. Г. министърътъ с своя законопроектъ, като говори за доставка по доброволно спазяване, не иска, што тая доставка по доброволно спазяване да се извърши по правилата за доставките отъ този видъ, които правила сѣ предвидени въ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Не, той казва: що се касае до формалностите, които се отнасятъ и до доставките извършвани по доброволно спазяване и за които се говори въ закона за бюджета, отчетността и предприятията, вие ще ме освободите отъ тяхъ. Значи, при тая доставка нма да имаме никакви формалности. Тогава, до какво се свежда въпросътъ? Въпросътъ тогава се свежда до едно: ние ще дадемъ право на тия, за които е речъ в законопроекта, да си направятъ тая доставка по начинъ, какъвто щатъ, да я платятъ така, както щатъ, безъ вие да имате право, следъ като сте вотирали тоя законопроектъ, да търсите смѣтка за това.

Г. г. народни представители! Мене ми се струва, че, когато се касае за 110.000.000 л., вие въ никой случай не можете така нашироко да развържете ръцете на тия, които ще правятъ доставката.

Тукъ азъ искамъ да кажа нѣколко думи за поемните условия въ връзка с тоя текстъ на законопроекта. Поемните условия, такива каквито сѣ, съ огледъ на това, че тѣ противоречатъ на сега действащия законъ, сѣ условия nul et non avenu, тѣ нматъ никаква юридическа стойност, тѣ не обвързватъ никого. Но когато вие говорите въ законопроекта за доставка по доброволно съгласие, вие непременно ще трябва да набележите какво точно ще се достави. Вида и размѣра на доставката, която ще се прави, не трябва да пи търсимъ въ мотивите къмъ законопроекта или въ нѣкакви си съчинени не знамъ отъ кого си поемни условия. Въ самия законъ трябва да бъде казано това, защото така прилича да бъде съ огледъ на оная контрола, която Народното събрание въ случая, безспорно, ще трябва да упражни.

За да се избѣгнатъ всѣкакви недоразумения, за да може да слѣзнатъ отъ сцената тия поемни условия, за които говорите, непременно въ самия законъ ще трябва да се каже, какви ще бъдатъ машините, които вие, г. министре, сте овластени по силата на този законъ да доставите, и не само какви ще бъдатъ, но и за каква стойностъ ще бъдатъ тия машини, и при какви условия ще се извърши тази доставка по доброволно съгласие. Преди всичко въ закона ще трябва да се каже какъвъ е срокътъ за доставката. Не може, когато се даватъ 110 милиона лева, да не се набележатъ условията, които трябва да се спазятъ при тая доставка, макаръ и извършена по доброволно съгласие. Иначе би значело Народното събрание да абдикира отъ своите права. Азъ съмтамъ, че това трябва да бъде задачата на комисията. Като иде законопроектътъ въ комисията, членовете на която ще иматъ възможността да се срещнатъ и съ компетентни лица вън отъ този Парламентъ, тамъ, въ комисията трябва да се об-

мисли и установи конкретно онова, което изнасям като идея: какви машини, за колко, срок и пр. и пр. условия. Това може да направи Парламентът и трябва да го направи.

Независимо от това, спирам се и на един друг въпрос.

Внася се законопроектът с член единствен! Г-да! Аз съмтам, че така не може да се законодателствува. Въ член единствен сж засегнати няколко отделни въпроса. По известен въпрос аз мога да бъда съгласен, по друг въпрос не мога да бъда съгласен. Затова нужно е въ комисията този член единствен да се подраздели на няколко члена така:

Чл. 1. „Възлага се на Българската земеделска банка да достави по силата на чл. 5 буква „р“ от закона за сжщата — това „по силата на чл. 5 буква „р“ от закона за сжщата“ трябва да се махне и ще ви кажа защо — „по поръчка, за смътка и сж участието на Министерството на земледелието и държавните имоти и под гаранцията на държавата земеделски оръдия и машини за сума 110.000.000 л.“

Чл. 2: (Чете) „Доставените оръдия и машини да се продават по нареждане на сжщото министерство на посочените от него земеделски одружavanja с 20% намаление от коштуемата им стойност и с 15% намаление на частни земеделци“ — по този въпрос можем да спорим.

Чл. 3: (Чете) „Изплащането на продадените оръдия и машини да стане въ срок от три години“. Друг член: (Чете) „Лихвите на сумите, вложени въ оръдията и машините, и отстъпката от коштуемата цена да се заплащат от Министерството на земледелието и държавните имоти“ и т. н.

Така трябва да бъде разглобен този член единствен, иначе ще се изпадне въ положение: един народен представител да гласува за две изречения, а да не гласува за следущите две. Аз не бих могъл да си представя, какъ може да мине този член единствен.

Споменава се чл. 5 буква „р“ от закона за Българската земеделска банка. Аз съмтам, че неправилно се прави силка на чл. 5 буква „р“ от този закон. Нма защо сж настоящия закон да дадем по косвен начин да се разбере, че се изменя законът за бюджета, отчетността и предприятията, а сжщо и законът за Земледелската банка.

Доставката не може да стане по силата на чл. 5 буква „р“ от закона за Българската земеделска банка — и асл не става по него; доставката ще стане по силата на този специален закон, ако вие го гласувате; ако не го гласувате, нма да стане. Буква „р“ на чл. 5 от закона за Българската земеделска банка, какво говори? Че Българската земеделска банка купува по поръчка и за смътка на земледелците оръдия, машини, добитък и семена — а не по поръчка на държавата. По поръчка на държавата тя ще извърши покупката по силата на този специален закон, който вие ще гласувате.

Толкова, така да се каже, по формалния въпрос, който се повдига около този законопроект.

Друг въпрос, който повдига този законопроект, това е паричният, може ли държавата да даде сега тия 110 милиона лева, по той е въпрос на бюджета. Ако вие имате 110 милиона лева да ги дадете за земеделското стопанство, без да се оцетят другите клонове на нашето стопанство и без да се повреди въобще на българската държава като културна и стопанска единица, никой нма да има нищо против. Но сж тоя закон се поема едно задължение, въ продължение на три години да поставят по $\frac{1}{3}$ от 110 милиона лева въ вашия бюджет. Ако днешното правителство може да поеме този ангажмент...

Министър Д. Христов: Нма такова нщо.

Б. Павлов (д): ... никой нма да има нищо против. Така че, по принцип, при бележитите, които направих, нашата група ще гласува законопроекта.

Председателстващ А. Христов: Има думата народният представител г. Величко Кознички.

В. Кознички (нар. л): (От трибуната) Г. г. народни представители! Ако хвърлим един поглед върху онова, което е направено въ продължение на 50 години, от нашето освобождение, за подобрене на нашето земледелие, нма да останем доволни. Ние сме направили много малко,

за да модернизираме, за да повдигнем земледелието, което е най-главният поминък въ нашата страна. Въ мотивите към законопроекта се казва, че 80% от населението е земеделско, че главният поминък на нашата страна е въ земледелието, към него сж обърнати погледи на цял народ, от него ние черпим най-главно нашето благосъстояние. А за подобренето на земледелието не е направено всичко онова, което можеше да се направи. Нека сравним нашата страна сжкоя и да е друга модерна страна, дето земледелието е развито, дето сж направени всички необходими приспособления, за да може да се добие максимум полза от земята. Ние ще трябва да констатираме, че сме много назад, и всжа една мърка, която идва от страна на правителството, за да подпомогне, за да повдигне земледелието, ние трябва да я посрешнем благосклонно, с одобрение, като направим от своя страна своите резерви и пожелаем да станат нкоя поправки. У нас още въ много мста земята се работи примитивно — с рала. Това трябва да се отстрани. Трба да се въведат плуговете, трба земята да се работи по-рационално, трба да се извади по-голяма полза от нея. Нужни сж плугове, нужни сж всички онзи машини и инструменти, за които се говори въ законопроекта.

Но явява се един друг голям въпрос: може ли и бива ли всичко това да става изведнжж, нма ли да се претоварим, и като се знае, че държавата е лош стопанин, нма ли много от тия инструменти да се похабят, да чакат дълго време въ известни помещения докато се пласират? Каза се от тук, че имало още голям брой плугове непласирани. Съобща се от един от преждеговорившите, че въ гр. Варна почти насилствено от страна на Земледелската банка се налагало на мстното население да взема плугове, тогава, когато то нма възможност, нма срждство да направи това. Ако туй е врно, този начин на действие трба да го осждим. И аз се надждам, че уважаемият г. министър на земледелието ще си вземе бележка от това и ще направи надлежни напомняния кому трба, по този начин да не действуват чиновниците, органите на Земледелската банка.

Врно е, че Земледелската банка, съгласно чл. 5 от закона, може да доставя машини за смътка на земледелците, но по тяхна поръчка; т трба да бъдат предварително поръчани от тях, да сж поели един ангажмент. Но когато самата Земледелска банка, ръководейки се от интереса на населението, е доставила известно количество плугове, които не се харесват на населението, и при свободната конкуренция въ Варна или другаде, други плугове намират пласмент като по-добри, нма защо сжщата банка своите негодни плугове да ги пласира по насилствен начин.

Поръчката, която се прави за 110 милиона лева, е голяма. Не съм изучил добре въпроса, дали е възможно това голямо количество машини и инструменти да се пласира. Компетентният по този въпрос, г. министърът на земледелието, надждам се, ще даде нужните обяснения. Но и да стане цялата тази поръчка, тя трба да се приема съобразно нуждите въ нашата страна, защото отведнжж да се пласират толкова много машини ще бъде невъзможно.

Г. г. народни представители! Аз по принцип съм за законопроекта и считам, че той ще допринесе полза.

Специално искам да се спра върху една точка, върху която се спрха всички преждеговоривши. И мене ми се струва, че там трба да стане надлежната поправка. Не се съмнявам въ най-добрите намрения на г. министра на земледелието, когато той ни предлага доставката да се извърши чрез доброволно спазаряване, без спазване формалностите по закона за бюджета, отчетността и предприятията. Може би при доброволната спогодба компетентните лица ще се опрат върху онзи машини, които, според тяхните познания и разбирания, сж най-пригодните. Тази е мисълта, която г. министърът е вложил въ законопроекта. Но нека добавя веднага, че въ интереса на работата, въ интереса на фиска, въ интереса на самото общество, въ интереса на държавния бюджет е това да не става. Обявявам се против доброволното спазаряване и желая да се призведе търг на общо основание, съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Тези поемни условия, за които се говори, публикувани вече въ „Държавен вестник“, трба да се считат за несъществуващи. След поправките, които ще станат въ закона, след като този закон се публикува въ „Държавен вестник“, тогава вече ще трба, съобразно този закон, да се направят поемните условия. Много сж из-

бързали господата, които сж направили тѣзи поемни условия. защото тѣ сж ги направили съобразно единъ законопроектъ, за който още не сж знаели дали ще бѣде приетъ, а както се вижда отъ развитиѣ се дебати тукъ, ще станатъ нѣкои измѣнения, допълнения и поправки въ законопроекта. Една излишна ревност сж проявили онѣзи господа, които сж изработили тѣзи поемни условия и сж ги публикували, и съ това предизвикаха известни подозрения, каквито не би трѣбвало да съществуватъ.

При една конкуренция, несъмнено е, ще взематъ участие всички фабрики, които се занимаватъ съ изработването на тѣзи материали, на тѣзи земеделски оръдия. Ще трѣбва да се даде единъ достатъченъ срокъ, какъвто законътъ предвижда, за да се явятъ всички, които ще конкуриратъ. Тукъ единъ отъ г. г. ораторитѣ каза, че конкуренцията трѣбва да се ограничи само измежду известни фирми, защото могатъ да се явятъ и нѣкои други, които да побържатъ на работата. Съгласно закона, всѣки единъ конкурентъ е длъженъ да представи известенъ депозитъ. Тукъ се касае за една сума отъ 110 милиона лева, следователно, всѣка фабрика, която ще конкурира, ще представи единъ голѣмъ депозитъ, и като така, трѣбва да се предполага, че предложението на всѣки единъ конкурентъ ще бѣде сериозно. Ще стане едно състезание. Въ това състезание, разбира се, държавата ще използва едно свое право, като възложи търга върху онази фирма, която е предложила най-износна цена.

Още една бележка бихъ желалъ да направя. Понеже частъ отъ тѣзи земеделски оръдия и принадлежности се произвеждатъ въ нашата страна, азъ повдигамъ въпросъ, доставката по поемнитѣ условия да бѣде дѣлима. А това значи, известни части отъ доставката да бѣдатъ взети отъ единъ конкурентъ, други отъ другъ конкурентъ и по този начинъ да могатъ да взематъ участие въ търга индустриалци, производители на земеделски принадлежности, които се изработватъ въ нашата страна; следователно, и мѣстната, родната индустрия да може да вземе участие въ конкуренцията и да извлѣче известна полза.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя В. Димчевъ)

Г. г. народни представители! Следъ тѣзи общи бележки, безъ да влизамъ по-нататъкъ въ подробности — защото всички други въпроси, които се повдигнаха и развиха, и които сж вънъ отъ законопроекта, трѣбва да бѣдатъ предметъ на разискване, споредъ мене, при общитѣ дебати по бюджета на Министерството на земледѣлието, когато трѣбва да обрнемъ внимание и да посочимъ необходимитѣ мѣрки, които трѣбва да се взематъ за подобренieto на нашето земледѣлие въ всичкитѣ му отрасли — следъ тѣзи бележки, които направихъ накратко, азъ заявявамъ, че по принципъ съмъ за законопроекта и ще гласувамъ за него.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

С. Златевъ (з): Г. Председателю! Искамъ да кажа нѣколко думи преди да се е изказалъ г. министърътъ, ако ми позволите.

Председателстващъ В. Димчевъ: Имате думата.

С. Златевъ (з): Г. г. народни представители! Разглеждайки отъ насъ законопроектъ отне нѣколко заседания. Изказаха се много и различни мнения. Обаче азъ не чухъ никой да се противопостави по принципъ на законопроекта. По всичко туй, което се говори, азъ нѣма да кажа нито дума. Азъ ще искамъ да обрна вниманието на г. министра по два важни въпроса отъ земеделското стопанство.

Усилията, които г. министърътъ на земледѣлието полага за подобрене земеделското стопанство, сж похвални. Но азъ смѣтамъ, че тѣ сж недостатъчни.

Преждеговорившиятъ г. Павловъ, повдигна въпроса за възможноститѣ, земеделското стопанство да бѣде способно да си набави инвентаръ, какъвто му е потребенъ. Една отъ главнитѣ възможности е заемътъ. Финансовата неспособностъ на земеделското население е една отъ главнитѣ прѣчки, които не позволява на земледѣлца да внесе въ стопанството си нѣщо отъ онова, което е потребно, за да повдигне своето производство. Създайте, г. министре, всички условия на земледѣлца, било съ дългосрочни заеми, било като му се даде възможностъ да спести нѣщо, за да бѣде способенъ да внесе подобрене въ своето производство.

Единъ отъ въпроситѣ, които искамъ да повдигна, се отнася за борбата съ сушата. Г-да! Миналата година, 27-то лѣто, бѣше едно отъ рѣдкитѣ лѣта, които сж нахасали най-голѣма щета на нашето земеделско стопанство. Миналата 1927 г. цѣли области у насъ не можаха да изкаратъ не само това, което е потребно за прехрана презъ годината, но не можаха семето да изкаратъ. Който е ималъ случай да мине миналото лѣто и презъ есенята изъ тия мѣстности и да види какви рѣки, каква вода тече презъ тия мѣста, знае, че водата си тече и си отминава, безъ тя да бѣде използвана. Всѣки отъ васъ разбира каква стойностъ има водата за земеделското стопанство, било подъ форма на напояване нивитѣ, било подъ форма на оросяване и какво може то да допринесе. Знае се, че земята както не може безъ слънце, така не може и безъ влага. Тази влага, питамъ г. министра, питамъ и васъ, нѣма ли способъ да бѣде употребявана, за да не страдаме тѣй често отъ тия засухи, за да дойдемъ до тамъ, че държавата да подпомага на тѣзи стопанства, а водата, която минава тамъ и която би могла да подпомогне на тѣзи стопанства, да си отива въ Дунава и въ моретата, много далечъ отъ тѣзи стопанства. Г. министре! Азъ не съмъ специалистъ по тия работи, но смѣтамъ, че покрай другитѣ уреди и редъ съжива, които се употребяватъ въ селското стопанство, има уреди, които могатъ да се приспособятъ за напояване на земитѣ. Азъ смѣтамъ, че науката и тия уреди е изнамѣрила. Турнете нѣколко машини тамъ, ако не навсѣкжде, дайте ги за демонстрация, за насърчаване въ това отношение. У насъ нѣма лѣто да мине безъ да не страда земледѣлието отъ суша. Азъ нѣма да искамъ отъ Васъ уреди, каквито напр., има много, съ които Дунавската равнина може да се напоява отъ Дунава и да стигнешъ до Балкана. Но азъ ще Ви моля за уреди, които могатъ на километъръ-два, на петстотинъ крачки, на стотина крачки да напояватъ. Защото нека не ви е чудно, ако ви кажа, че между две рѣки, съ разстояние една отъ друга само на 400—500 м., всичко е изсъхнало и стопанинътъ не може да получи нищо. Вземете 5, 10, 15 такива уреди между другитѣ машинири, които искате да доставите за земеделското стопанство.

Г. министре! Азъ искамъ да Ви обрна вниманието, покрай другитѣ усилия, които полагате, да положите такива и за изкуственото наторяване. Казвалъ съмъ и порано, че у насъ естествениятъ торъ, който дава добитѣктъ, може да се използва навсѣкжде, но не знаятъ още да го използватъ. Положете по-голѣми грижи и усилия въ това отношение, защото на много мѣста у насъ не знаятъ какво могатъ да дадатъ тѣзи торове.

Това сж нѣколкото въпроси, на които обръщамъ вниманието на г. министра. Нека въ комисията да се размисли по тѣзи въпроси, дали не може да направи нѣщо и въ това отношение, защото за мене е ноторно, че безъ наторяване и безъ напояване, всички усилия и трудъ, които се полагатъ, ще донесатъ много малко. Главното, което трѣбва да се направи, е напояването. Азъ съмъ челъ, че въ Китай, кждето се смѣта, че хората сж най-диви, тамъ напояването на околнитѣ растения е стигнало до тамъ, че ние не можемъ да ги достигнемъ. До тамъ ние нѣма да искамъ да отидемъ, но онова, което е възможно за нашитѣ условия, него дайте, г. министре. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Повидимому разноречие отъ едната и отъ другата страна, между дѣсницата и лѣвицата, нѣма по въпроса за доставката на земеделския инвентаръ. предметъ на настоящия законопроектъ. И колкото критични бележи да се направиха за необходимостта отъ този земеделски инвентаръ, трѣбва да констатирамъ, че има общо съгласие, едно общо съзнание между представителитѣ на различнитѣ парламентарни групи за необходимостта отъ въвеждането на модерния земеделски инвентаръ въ нашитѣ селски стопанства, и то колкото е възможно въ по-голѣмо количество. Разногласието настѣпва по другъ единъ въпросъ, по друга една точка, а не по самата същностъ.

Защо да бѣде доставенъ този земеделски инвентаръ по доброволно съгласие, което дава поводъ на мнозина народни представители, основавайки се на тѣй наречената обществена мѣлва, да мислятъ, че ние се намираме вече предъ единъ свършенъ фактъ, предъ една направена и свършена вече порѣчка на земеделския инвентаръ, който едва ли не натоваренъ на параходи, че Народното събрание е изпу-

дено и че то има да оформи сега само една свършена сь користна цель сдѣлка. Спорътъ започва отъ тукъ именно, че сь доставката на земеделѣския инвентаръ по доброволно спазаряване ние сме се поставили въ пълно противоречие сь изричните постановления на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Да се разберемъ, г. г. народни представители, по този въпросъ. И ако ние си зададемъ за задача да погледнемъ обективно на работата, мене ми се струва, че недоразуменията, възникнали между насъ, ще изчезнатъ и че между насъ ще се постигне пълно съгласие по тъй важния въпросъ за предстоящата доставка на земеделѣски инвентаръ.

Позволете, прочее, и на мене да се позова на закона за бюджета, отчетността и предприятията въ неговата глава XII — общи положения.

Чл. 109 отъ този законъ текстуално гласи: (Чете) „Всички предприятия за смѣтка на държавните учреждения“ — подчертавамъ тѣзи думи — „включително и държавните банки, се извършватъ чрезъ търгъ публично и сь конкурсъ“.

И така, ако се касаеше за една доставка за Земеделѣската банка, за нейнитѣ нужди и за нейни потребности, повеленията на закона за бюджета, отчетността и предприятията въ чл. 109 сж наложителни, и за тѣхъ трѣбва да се държи смѣтка. Такъвъ ли е, обаче, случаятъ сь доставката на земеделѣски инвентаръ, за който е дума въ законопроекта? Земеделѣската банка за себе си ли ще доставлява този инвентаръ или, напротивъ, тя ще го доставлява за трето лице — въ дадения случай за земеделѣското население? Каква е, въ тоя именно случай, ролята на Земеделѣската банка при тази доставка? Не е ли тази нейна роля само посрѣдническа? Не се ли явява тя само посрѣдникъ между фирмитѣ, които има да доставятъ инвентара, и земеделѣското население, което има да бѣде снабдено сь него? Следователно, тя не е длъжна, при тази доставка да съблюдава закона за бюджета, отчетността и предприятията, защото той нѣма приложение въ дадения случай. Доставката ще бѣде извършена — пакъ ще повторя и ще обърна вниманието ви — не за банката, за да е нужно да бѣдатъ съблюдени постановленията на чл. 109 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, а за земеделѣското население. И тогава не е ли очевидно, че въ случая е приложимъ чл. 5, буква р, отъ закона за Земеделѣската банка, който, не веднъжъ цитиранъ отъ преждеговорившитѣ, гласи: „Купува по порѣчка и за смѣтка на земеделѣцитѣ земеделѣски оръдия, машини, добитѣкъ и семена“?

Да, но се възразява: „Ако Земеделѣската банка би доставила този земеделѣски инвентаръ за земеделѣцитѣ по тѣхна лична порѣчка и за тѣхна лична смѣтка, тогава само чл. 5 буква р отъ закона за Земеделѣската банка би билъ напълно приложимъ. Въ случая доставлява — казватъ оракторитѣ, които правятъ критика на законопроекта — държавата и следователно трѣбва да бѣдатъ приложени постановленията на чл. 109 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията“.

Не, г. г. народни представители! Явно е, очевидно е — поче по туй не трѣбва да споримъ — че инвентарътъ се доставява не за държавата, нито за Земеделѣската банка, а за земеделѣското население. Но ще каже, че тогава трѣбваше самото земеделѣско население, по отдѣлно или колективно, да направи порѣчката предъ Земеделѣската банка, за да играе, наистина, тя ролята на посрѣдникъ.

Дайте обаче да говоримъ практически и по самото сѣщество на работата. Мислите ли, че за такъвъ инвентаръ — макаръ и въ десетъ лѣти по-малкъ размѣръ — при дешния манталитетъ и при днешната подготовка и култура на нашето население, отдѣлни лица ще се обърнатъ къмъ Земеделѣската банка да порѣчатъ да имъ достави инвентаръ? Това е изключено.

Искането да бѣде доставенъ инвентарътъ отъ Земеделѣската банка възъ основа на чл. 5 буква р отъ закона за нея се основава на следното. Днесъ нѣма по-голѣмъ „земеделѣецъ“ — позволете ми тази дума — отъ Министерството на земеделѣлието, защото, за да приложи и да реализира своитѣ мѣроприятия, едно отъ необходимитѣ условия е доставката на земеделѣския инвентаръ, който олицетворява и символизира рационалното, малко-много по-модерно земеделѣлие. Който говори за модерно и рационално земеделѣлие, той непременно трѣбва да говори за модеренъ земеделѣски инвентаръ, защото тѣзи две понятия неразривно сж свързани едно сь друго. Е добре, Министерството на земеделѣлието доставлява земеделѣския инвентаръ не да го държи въ своитѣ складове или въ тия на Земеделѣската банка, а да го пласира между земеделѣското население, като при това то го доставлява за негова смѣтка, макаръ формално порѣчката да не произхожда направо отъ него.

Но вие възразявате и на това: „Порѣчка нѣма затуй, защото споредъ даннитѣ, които сж изложени въ мотивитѣ

къмъ законопроекта, има още маса земеделѣски инвентаръ, който не е продаденъ“. Но кой е този земеделѣски инвентаръ, който не е продаденъ и на който се позоваватъ нѣкои отъ преждеговорившитѣ, за да твърдятъ, че ние сме имали работа не сь пласмента на този материалъ между земеделѣското население, а сь нѣкакви въображаеми нарушения на закона за бюджета? Отъ даннитѣ, изложени въ мотивитѣ къмъ законопроекта, вие виждате, че отъ доставения инвентаръ сравнително едно незначително количество е останало още въ складовитѣ на банковитѣ клонове. Отъ нѣкои видове земеделѣски машини, оръдия и пр. сж останали максимумъ до 10%. При това тѣзи сведения се отнасятъ до 20 априлъ, когато отъ тая дата насамъ ангажментитѣ за земеделѣски машини и оръдия при банковитѣ клонове продължаваха и сведенията, които имамъ сега отъ Земеделѣската банка — нѣмамъ абсолютно никакви причини да се съмнявамъ въ тѣхъ — гласятъ, че всичкитѣ този материалъ е вече закупенъ отъ населението. Но и да не бѣше закупенъ всичкитѣ, а ако отъ него бѣше останало 10%, а 90% е пласиранъ, не е ли вече това едно голѣмо доказателство, че въ голѣмата си частъ инвентарътъ е закупенъ отъ населението, което започва да съзнава нуждата отъ едно по-рационално земеделѣлие?

Но възразява се сжщо: „Да, да, населението взема земеделѣски машини и оръдия, но ги взема зорланъ, Земеделѣската банка му ги натрапва“. Азъ допускамъ, г. г. народни представители, да е мало случаи на ревностъ и увлѣчение отъ страна на нѣкои банкови клонове. Нека тѣй да бѣде. Но мислите ли, че цѣлиятъ земеделѣски инвентаръ, състоящъ се отъ хиляди плугове и брани, отъ хиляди редосѣялки, култиватори, подривачи и пр. и пр., е натрапенъ на населението? Ами очевидно, ако това бѣше вѣрно, щѣше да има недоволство, щѣше да има протести отъ страна на това сжщото население. Нищо подобно обаче. Истината е друга. Въ много и много мѣста населението се сѣрди на Министерството на земеделѣлието и на неговитѣ органи, че тѣ не сж били въ положение да му доставятъ необходимитѣ и тѣй ревностно търсенитѣ отъ него земеделѣски сѣчива, машини и пр., както бѣше напр. сь редосѣялитѣ и култиваторитѣ. Нека, прочее, констатирамъ факта, че подобно насилствено налагане на земеделѣски машини не е имало и че ако е имало отдѣлни случаи, тѣ не трѣбва да се обобщаватъ, да се генерализиратъ. Тази страшна генерализация, това страшно обобщение у насъ — едното да се прави на сто, мравката да се прави на камила! Вземете, г. г. народни представители, самата действителностъ, вземете самитѣ факти. Тѣ говорятъ, че населението, благодарение организираната пропаганда, все по-пробуждащо се съзнание у него, че то трѣбва да подобри своето земеделѣско стопанство, тѣй като при нарастналитѣ му потребности то има нужда отъ по-голѣми доходи. Доброволно започва да закупува земеделѣския инвентаръ.

Но азъ ще отида по-далечъ и ще заявя, че дори ако кловетѣ на Земеделѣската банка биха употребили репресивни мѣрки въ това отношение, ние ще трѣбва да благодаримъ на усърдието и ревността на тѣхнитѣ началници, защото сь единъ мѣрки ние нѣмаме за цель да ограничаваме или отнемаме гражданската и политическа свобода на селското население, нито пъкъ преследваме нѣкакви реакционни замисли; нашата задача е да отворимъ очитѣ на това селско население, което още живѣе въ мизерия, при всичко че то е надеждата и бѣдещето на нашата Бѣлгария. Азъ не се боя отъ такива репресии, които подпомагатъ напредъка, както и селско-стопанския прегресъ, щото, колкото е възможно, въ по-късо време да доживѣемъ до създаването на повече материални блага, а следователно и на единъ по-голѣмъ националенъ доходъ, по-специално и на по-голѣмъ доходъ на селското стопанство.

Но на мене се прави и друго едно възразение. Нѣкои отъ г. г. народнитѣ представители, авансираха тукъ, че преди четири години, като членъ на парламентарната анкетна комисиия, сѣмъ ималъ по-друго мнение по въпроситѣ, отъ колкото сега, като поддържамъ, че Земеделѣската банка, възъ основа на закона за бюджета, отчетността и предприятията — чл. 109, който вече цитирахъ — може да достави земеделѣския инвентаръ, безъ да съблюдава изричните постановления на казания законъ. Обвиняватъ ме, че сѣмъ изпадналъ въ противоречие, като цитирахъ мнението на казаната парламентарна анкетна комисиия. Вѣрно е, че парламентарната анкетна комисиия презъ 1924 г. обвини бившия управителенъ съветъ на Земеделѣската банка въ нѣкои работи, въ това число и доставката на плугове, за която доставка г. Сотиръ Яневъ говори.

Г. г. народни представители! Ние се спирахме наистина на туй, че плуговетѣ система „Бехеръ“, около 6.050 парчета,

доставени през 1923 или 1924 г. от бившия управителен съвет на Земледѣлската банка, не сѫ били доставени по силата на закона за бюджета, отчетността и предприятията, но ние го обвинявахме за туй, че той е пропуснал да направи всички необходими проучвания, а най-важно да произведе нужните състезания между най-реномираните фирми за земледѣлски машини, оръдия и сѣчива. Вмѣсто банката да влѣзѣше единствено въ преговори само съ фирмата „Рудолф Бехер“, тя трѣбваше да привлече въ това състезание всички солидни фирми, каквито, безспорно, съществуват въ Германия, Чехия, Австрия и Унгария, а особено въ Германия, като се има предъ видъ нейната могъща металургическа индустрия. Тѣй твърдѣхме и тѣй казвахме ние тогава. Ние казвахме тѣй сѣщо, че банката грѣшка е направила, гдето не е възложила доставката на една специална комисиия, което се потвърждава и от обстоятелството, че тя е срещнала доста голѣми затруднения при пласирането на доставените плугове. Това щѣше да се избѣгне, ако предварително бѣха изучени условията за пласирането имъ чрезъ клоновете и изпитана годността на плуговете „Бехер“ за нашите земледѣлски условия.

Имахме ли ние право да направимъ тая констатация, въз основа на която дойдохме до заключението, че бившиятъ управителен съветъ на Земледѣлската банка — най-малкото, което мога да кажа — не е постигналъ целесъобразно и въ интереса на самото земледѣлско население, за което тия плугове бѣха доставени?

С. Яневъ (с. д): Тѣкмо тази грѣшка не трѣбваше Вие сега да я правите, г. министре, понеже Вашите специални поемни условия затварятъ вратите на конкуренцията.

Министъръ Д. Христовъ: Ще видимъ. Най-напредъ нека констатираме безспорния фактъ, който Вие можете да провърите, защото дверите на министерството, както и тия на Земледѣлската банка, сѫ били винаги отворени за народните представители. Тия 6.050 плуга — на доставката на които се позовавате предъ Народното събрание — се доставиха не тѣй, както сега се процедира отъ Земледѣлската банка въ подобни случаи. Тѣ се доставиха, като бившиятъ управителен съветъ влѣзна единствено и изключително въ връзки само съ фирмата „Рудолф Бехер“. Никакви реномирани фирми не, но абсолютно никакви фирми не сѫ били канени тогава отъ него да взематъ участие въ състезанието, съ целъ да се добиятъ най-изгодни условия, сир. евтини цени, добро качество и пр. Това е самата истина.

С. Яневъ (с. д): Г. министре! Позволете ми една дума. Азъ не Ви правя никакво възражение, че Вие, когато сте оспорили този начинъ на процедиране, сте направили грѣшка. Азъ не сподѣлямъ това, азъ не защитавамъ бившето управление на Земледѣлската банка.

Министъръ Д. Христовъ: Зная това. Моята мисълъ е друга. Вие ме обвинявате, че не съмъ билъ последователенъ.

С. Яневъ (с. д): Въпросътъ е за една процедура, и какъ трѣбва да се процедира и въ този случай.

Министъръ Д. Христовъ: Тѣй.

С. Яневъ (с. д): И азъ направихъ упрѣкъ, че сега, когато имаме единъ другъ поводъ да се занимаемъ съ една доставка, Вие чрезъ Вашите специални условия не позволявате да има една широка конкуренция. Този е въпросътъ.

Министъръ Д. Христовъ: Моля, ще Ви отговоря! Нека да свърша. Азъ Ви казахъ и преди малко: Вие ме обвинихте, че съмъ изпадналъ въ противоречие.

С. Яневъ (с. д): И ако искате, вината е повече у Васъ, отколкото въ банката. Това е истината.

Министъръ Д. Христовъ: Но азъ искамъ да Ви обърна вниманието особено на туй, че когато ние въ отчета на парламентарната комисиия се позовавахме на постановлението на закона за бюджета, отчетността и предприятията — ние правихме това, за да изтъкнемъ, че Земледѣлската банка, въ лицето на нейния тогавашенъ управителен съветъ, нито се е обърнала, нито е поканила не реномирани свѣтовни, ами най-обикновените дори фирми за земледѣлски сѣчива, за да взематъ участие въ едно налагащо се състезание, а чисто и просто е направила една домашна

сдѣлка, ако мога така да кажа, на око и на ухо. А миналата година, когато ние доставявахме земеделски инвентаръ за 50 милиона лева, ние бѣхме поканили, г. Яневъ, 23 фирми, които стоятъ начело на тази индустрия. Ние дадохме възможност на всички реномирани, първокласни и конкурентноспособни фирми да взематъ най-широко участие въ състезанието и постигнахме твърде задоволителни резултати, които, между другото, сѫ констатирани и въ мотивите на законопроекта: евтини цени, доброкачественъ инвентаръ и срочно изплащане.

Сега това, което казвамъ, дали е вѣрно или не? Ето ви единъ фактъ. Плуговете отъ тогавашната марка на Рудолфъ Бехеръ D6R, която отговаря на типъ Рудолфъ Сакъ D6MNR, сѫ били доставени по цена 1.500 л., тогава когато миналата година ние ги доставихме по 1.377 л. — виждате вече една чувствителна разлика въ цените за въ полза на селското население. Имайте предъ видъ, че цените на желязото, както и цените на всички други сурови материали, отъ които се фабрикуватъ земледѣлските машини, презъ 1923/1924 г. бѣха по-евтини, отколкото днесъ, поради общото повишение на цените на международния пазаръ на тия материали. Нѣщо повече: не само че тогава сдѣлката е станала на четири очи, не само, че не сѫ били привлечени други фирми да взематъ участие въ търга, както направихме миналата година и както ще правимъ и сега, но, покрай сравнително високите цени на закупените отъ Рудолфъ Бехеръ плугове, ние имаме и сравнително долнокачествени плугове, защото тѣхната отгѣтелна дѣска бѣше направена отъ дебела ламарина — подчертавамъ тѣзи думи — както призна и самиятъ Рудолфъ Бехеръ, единъ добросъвестенъ иначе фабрикантъ, който въ последствие се постаралъ да поправи своята грѣшка, защото иска и въ бъдеще да остане на българския пазаръ, за да пласира своите земледѣлски машини и оръдия между нашето селско население.

С. Яневъ (с. д): Само че г. Влайковъ е останалъ на особено мнение.

Министъръ Д. Христовъ: Не е въпросъ за г. Влайковъ, а дали ще бѣде разумно да бѣде доставенъ този земеделски инвентаръ при най-изгодни условия за селското население. Историята я оставете.

С. Яневъ (с. д): Вие се връщате къмъ историята.

Министъръ Д. Христовъ: Азъ съвсемъ не се връщамъ къмъ нея, но просто съмъ принуденъ да спомена за това. И забележете, г. г. народни представители — извличамъ това отъ официални рапорти — самиятъ Бехеръ смѣни тѣзи отгѣтелни дѣски сега презъ 1928 г., при всичко че доставката бѣше извършена още въ 1923 г., значи следъ 4—5 години, за всички онези плугове, които сѫ останали непродадени. Отгѣтелните дѣски сѫ доставени вече въ България и сега се намиратъ на пристанището Ломъ. Това е едно лишно доказателство отъ самата фирма, че доставените по онова време 6.050 плуга не сѫ отговаряли по качество, когато, напротивъ, новата доставка на Рудолфъ Бехеръ миналата 1927 г. е безукоризнена и по качество на материала е равна на тази на Рудолфъ Сакъ, защото, между другото, отгѣтелната дѣска е направена отъ три пласта стомана, отъ тѣй наречената 3-панцерна стомана, когато порано, както казахъ, тя е била направена отъ проста, груба ламарина, което пѣкъ се отразяваше върху качеството и манипулирането отъ страна на земледѣлците съ тия плугове.

Нѣщо повече. Отъ тази доставка, направена презъ 1924 г., има още около 600 плуга, които още стоеха непродадени и които фирмата Рудолфъ Бехеръ си ги взема обратно, следъ като тѣ стояха цѣли 4 години въ банковите складове, защото не отговаряха на изискванията на нашите земледѣлци и, поради това, не можаха да се продадатъ. Ето, прочее, каква е била доставката презъ 1923 г., по поводъ на която парламентарната анкетна комисиия казва своята дума.

Но вие, като говорите за парламентарната анкетна комисиия, недейте се опира само върху доставката на тѣзи 6.050 плуга, при която, както казахъ, не бѣха съблюдавани абсолютно никакъ интересите на селското население. Идете малко по-далече, защо забравяте, че въ тая анкета ние правихме критика по цѣлъ редъ въпроси отъ действителността на бившия управителен съветъ, важни отъ стопанско гледище, като, напр., влогавата политика на Земледѣлската банка, която бѣше изоставена — днесъ ние

имаме 2—3 пъти повече влогове, отколкото преди 3—4 години — и пр. Нека спомена още един факт и с него да затворя, до голяма степен, печалната страница. Въз основа на анкета, като е дума за кредитната политика на бившия управителен съвет на Земледѣлската банка, ние критикувахме, между другото, че не е фаворизацията, то увличенията и безтактността при кредитирането на нѣкои от кооперативните организации. Ние изтъкваме по единъ твърде обективен начинъ тѣзи увличения. Нека спомена за примѣръ само кооперацията „Асенова крепостъ“. Знаете ли, какво е положението на тази кооперация? Бившиятъ управителенъ съветъ на Земледѣлската банка, вмѣсто да я въздържа въ нейните увличения, той напротивъ я насърчавалъ съ неразумното си кредитиране и затова има, до голяма степенъ, вина задето „Асенова крепостъ“ изпадна въ днешното си положение и стои открита днесъ съ 130 милиона лева.

Т. Стоилковъ (д. сг): 500 хиляди лева бѣше заплатата на Стефанъ Ивановъ, другаръ на г. Яневъ. Това е моралътъ на този господинъ.

С. Яневъ (с. д): Отпускането на кредититъ не бѣше въ времето на бившия управителенъ съветъ, а при сегашния.

Министъръ Д. Христовъ: Не. Заявявамъ го категорично. Тия кредити бѣха отпуснати на „Асенова крепостъ“ презъ 1923 и 1924 г., безъ да се държеше смѣтка за нейната кредитоспособностъ отъ бившия управителенъ съветъ. И като имахме предъ видъ съвокупността на всички тѣзи грѣшки, извършени отъ бившия управителенъ съветъ на Земледѣлската банка, ние изказахме тогава мнението, противъ което вие възставате и въ което търсите мотиви, за да намѣрите противоречие между думитъ ми тогава и сега.

Т. Стоилковъ (д. сг): По 5.000 л. дневно е получавалъ въ Прага Стефанъ Ивановъ, задушевенъ другаръ на г. Яневъ, който сега разправя за подозрение и за обществена мѣлва. Установете подозренията и безчестие то въ цѣлото това предприятие. Така не се приказва.

Г. Марковъ (з. в): А вашитъ приятели, които изпращате сегизъ тогизъ, по колко получаватъ? По 10.000 л.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Едно отъ голѣмитъ възражения и една отъ по-съществениѣ критики, които се направиха на законопроекта, се отнасятъ до поемнитъ условия. Отъ онази страна (Сочи лѣвицата), дори и отъ тази (Сочи дѣсницата) чухъ гласове, споредъ които поемнитъ условия не издържали никаква критика и че тѣ били нагодени по начинъ да фаворизиратъ нѣкои отдѣлни фирми, като за доказателство на това се привеждаше обстоятелството, че спецификацията на машинитъ въ поемнитъ условия била нагласена по такъвъ начинъ, че да не могатъ да взематъ участие въ състезанието повече фирми. Г. Яневъ, напр., казваше: „Какъ тъй могатъ да се доставятъ плугове съ тежестъ 70—72 кг. при толерансъ само 3% въ повече или по-малко! Очевидно е — казваше той — че съ това се ограничаватъ състезанието и, следователно, се увреждатъ интереситъ на селското население“.

Г. г. народни представители! Въпросътъ е технически и съ него не се занимавамъ азъ, г. Яневъ. Това не е моя работа.

С. Яневъ (с. д): А то е много важенъ въпросъ.

Министъръ Д. Христовъ: Азъ искамъ отъ Земледѣлската банка да ни достави годеи и доброкачественъ материалъ, за да можемъ да прокараме успѣшно мѣроприятията на Министерството на земледѣлието. Тамъ има компетентни хора, техници, които има да се произнесатъ по въпроса. Е добре, г. г. народни представители, знаете ли кой е съставилъ тѣзи поемни условия? Мислите ли, че тѣ сѣ били съставени отъ подставени хора да оформятъ една сключена вече ужъ сдѣлка, съ корисни намѣрения и съ целъ да се ограбватъ държавата и населението? Ето, започнете да видите кои сѣ били лицата — безъ азъ да ги зная, понеже това бѣше право на Земледѣлската банка да ги избере — които сѣ вземали участие въ съставянето на поемнитъ условия: Иванъ Николовъ, единъ отъ администраторитъ на банката, когото, ако не всички, мнозина отъ васъ познаватъ и на когото не можете да откажете компе-

тентността; инженеръ Илиевъ, доцентъ при Агрономическия факултетъ по машинознание; Думановъ, главенъ инспекторъ по земледѣлието въ Министерството на земледѣлието; Георги Георгиевъ, началникъ на съдебното отделение при Земледѣлската банка и г. Абаджиевъ, началникъ на бюджетно-контролното отделение пакъ при същата банка. Каква по-голяма гаранция на безпристрастие и компетентностъ искате вие отъ тази комисия? И при все това вие пакъ продължавате тенденциозно да говорите, че при доставката имало нечисти побуждения и че тя била свързана съ непочтени сдѣлки. Е добре, въ тая минута, въ която азъ говоря, заседава комисията, която има да ревизира поемнитъ условия и въ която, по моя изрична заповѣдъ, присѣдствуватъ представители на Българския индустриаленъ съюзъ и на Софийската търговско-индустриална камара, за да кажатъ и тѣ тамъ своята дума. Азъ искахъ въ тая комисия да има колкото е възможно повече компетентни хора, за да имъ дадемъ възложеностъ да се произнесатъ обективно и безпристрастно и да имъ докажемъ, че доставката е продиктувана само отъ чисти побуждения въ полза на голѣмото дѣло на селска, земледѣлска България. И азъ не само правя тукъ тая декларация, но и съмъ наредилъ, щото въ парламентарната комисия да присѣдствуватъ не само лицата, които сѣ съставлявали поемнитъ условия, но и представители на Българския индустриаленъ съюзъ и Търговската камара, както и други компетентни лица, за да кажатъ своята компетентна дума въ ваше присѣдствие. И азъ искамъ вие да присѣдствувате въ комисията, . . .

С. Яневъ (с. д): Защо не ме пуснахте въ комисията? Защо се обявихте противъ? Викате ни, когато имате нужда и когато сте натѣсно.

Министъръ Д. Христовъ: . . . за да чуете компетентното мнение, да чуете състезание на мненията, и ако имате нѣкакви бележки, да ги направите тамъ. Тѣй се върши, г. Яневъ, дѣлова работа, а не съ словоборство.

П. Анастасовъ (с. д): Вие го изхвърлихте отъ комисията.

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Какъ ще го изхвърлятъ?

П. Анастасовъ (с. д): Бѣше поставенъ въ комисията и следъ туй председателството го изхвърли.

Д. Нейковъ (с. д): Въ тая комисия ние нѣмаме представителъ по вината на министъра.

Министъръ Д. Христовъ: Може да нѣмате представителъ въ тая комисия, но, като народни представители, вие и цѣлата ваша парламентарна група имате право да вземете най-активно участие въ нейнитъ работи. Никой не ви прѣчи. Защо пакъ се залавяте за формата и за буквата? Въ тая комисия отъ компетентни хора, не се съмнявамъ, вие ще претърпите най-голѣмъ мораленъ блясъкъ, защото лъжете и злословите.

С. Яневъ (с. д): Всички групи трѣбва да бждатъ застъпени въ комисията. Това е единъ парламентаренъ принципъ. Вие нѣмате право да създавате партизански комисии.

П. Анастасовъ (с. д): Нему сѣ нужди Бошняковъ и Цоню Бръшляновъ.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Съставътъ на комисията, която е изработила поемнитъ условия, дава, следователно, достатъчни гаранции на обективностъ и безпристрастие. Азъ не можехъ да постѣпя по-друго-яче, освенъ да стоя настрана и да одобря това, което тя ще извърши. Това сѣ компетентни лица, които изработиха общитъ и специални поемни условия.

Но, г. Яневъ, вие, които казвате, че толерансътъ отъ 3% билъ поставенъ нарочно, за да се ограничи конкуренцията, вие — извинете ме за думата — дълбоко се заблуждавате. Защото, пакъ споредъ компетентнитъ техници, ако единъ плугъ типъ „Сакъ“ бѣде по-тежъкъ отъ 70—72 килограма, сир., ако толерансътъ се повиши отъ 3 да речемъ на 6%, тогава типътъ, който ние искаме да доставимъ, не е вече той, защото при изработването на плуга трѣбва да се запазятъ въ него известни пропорции, необходими за солидността му, манипулирането съ него отъ страна на сел-

ския стопанин и пр., което е решающе, защото той, нашият селянин, други плугове не иска.

С. Яневъ (с. д): Ако плугът бжде с 1—2 кгр. по-тежък, не се измѣня типът му. Грѣшите, г. министри, въ това.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Ще се позова още на единъ фактъ, за да видите, какъ въ Народното събрание често пѣти се говорятъ недѣлови работи.

Вие, г-да, се позовавате на закона за бюджета, отчетността и предприятията, като казвате, че трѣбва да бждатъ спазени всичкитѣ формалности, предвидени въ него. Е добре, доставката въ 1925 г. на 10-тѣ хиляди плуга, която бѣше толкова много атакувана тукъ, и за които плугове вие говорихте, че били „тенекета“ и пр. и пр., се извърши точно по повеленията на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Тамъ имаше трикратно обявление, тайни офери и пр. и какъвъ бѣше резултатътъ? Отъ 10-тѣ хиляди плуга, 6 хиляди плуга бѣха доставени отъ фирмата Айкенсъ, за които именно вие говорите, че били „тенекета“. Заповѣдайте: ние изпълнихме тогава закона! Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти въ 1925 г. изпълни дословно закона, обаче не се получи тогава такива резултати, каквито резултати ние получихме миналата година и каквито, безспорно, и сега ще получимъ. Защо е нужно Земледѣлската банка да процедира по такъвъ именно начинъ, сир., да влиза въ доброволно спазаряване съ фирмитѣ, безъ за това законитѣ — подчертавамъ го — да ѝ отнематъ правото? Защото при този начинъ на процедиране тя успѣва да добие най-изгодни условия за доставкитѣ, сир., да добие по-евтини цени, да остави по-доброкачественъ инвентаръ и да го изплати на срокове.

Г. г. народни представители! Не мислете отъ друга страна, че когато става дума за свободно спазаряване, цѣлата тая работа се извършва набързо и урбулишки. Не. Напредъ се съставятъ поемни условия, възъ основа на които се водятъ отъ специална комисиия преговори съ фирмитѣ, приематъ се тѣхнитѣ офери и се съставя протоколъ, който се представя на разглеждане и одобрение отъ управителния съветъ на банката. И ако управителниятъ съветъ намѣри, че представенитѣ условия не сѣ достатъчно добри, започва се ново спазаряване и чакъ когато той се убеди, че добититѣ условия сѣ изгодни, чакъ тогава доставката се възлага на една или друга фирма.

С. Яневъ (с. д): Все пакъ доброволното спазаряване не може да замѣни търговетѣ. Търговетѣ сѣ системата на държавнитѣ доставки.

Министъръ Д. Христовъ: Както ви казахъ, законътъ за бюджета, отчетността и предприятията изисква, шото неговитѣ постановления да се съблюдаватъ само при доставкитѣ за нуждитѣ на Земледѣлската банка, а не и за доставкитѣ на други, трети лица, каквито, въ дадения случай, сѣ земледѣлицѣ.

Но, г. г. народни представители, има единъ твърде важенъ въпросъ, на който нека привлѣка вашето внимание.

Не е достатъчно само да доставимъ земледѣлски инвентаръ, и не е достатъчно, шото този инвентаръ да бжде евтинъ и доброкачественъ и пр. — не е достатъчно само това. Нужно е още, шото той да отиде на своето предназначение, сир., да отиде въ село и въ земледѣлскитѣ стопанства, дето да бжде употребенъ и използванъ. Преди нѣколко години, когато двата главни типа плугове, „Рудсакъ“ и „Еберхардъ“, или „Глиганъ“ — владѣха пазара, нашето селско стопанство доставляваше само тѣхъ. Всички други фирми и фабрики на земледѣлски инвентаръ, колкото и усилия да полагаха, за да прокаратъ въ нашия пазаръ своитѣ оригинални плугове, не успѣха, и за да могатъ да си пробиятъ пѣтъ, тѣ бѣха заставени отъ конкуренцията и — най-важно — отъ желанието на потребителя, на селския стопанинъ, да се приспособятъ къмъ условията и да фабрикуватъ плугове типове „Сакъ“ и „Еберхардъ“, толкова повече, че патентътъ на тѣзи фирми отдавна бѣше изтекълъ. Съ намалени дори цени, тѣ се опитаха да влѣзатъ въ нашето селско стопанство, обаче земледѣлското население, дълбоко убедено, че плуговетѣ типъ „Сакъ“ и „Еберхардъ“ сѣ по-добри, предпочиташе и предпочитатъ тия последнитѣ плугове, като ги купува даже и на по-високи цени.

Г. г. народни представители! Азъ имамъ това и въ моята практика. Една отъ голѣмитѣ задачи, които си поставяме, е да прокараме между населението по-голѣми нумера плугове,

но то реагира и не желае да ги купува. Докато закупува плуговетѣ № № 5 и 6, особено № 5, плуговетѣ № № 7 и 8, сир., по-тежкитѣ плугове, то не иска да ги взема. И тѣй ще си обясните, защо известенъ процентъ отъ доставенитѣ плугове — 5—10% — още не бѣше пласиранъ до преди 5—6 месеци. За това има причини. Селското население не купува плуговетѣ № № 7 и 8, защото неговиятъ добитѣкъ, казва то, е слабосиленъ и не може да ги тегли. Това по мое мнение е едно заблуждение и ние сѣ пропаганда ще трѣбва да го убедимъ, че това не е вѣрно. Но, ако добитѣкътъ му е слабосиленъ, ще трѣбва да вземемъ всички мѣрки, за да разрешимъ важния въпросъ — въпросътъ за фуража. Азъ по този въпросъ ще говоря, когато се разисква бюджетопроектътъ на Министерството на земледѣлието, а сега ще се спра на него мимоходомъ. Който иска да говори за рационално земледѣлие, той трѣбва да говори и за едно по-модерно скотовѣдство, а който говори за модерно скотовѣдство, той трѣбва преди всичко да говори за увеличаване културата на люцерната, кръмното цвекло, на еспарзета и пр., сир., за засилване на фуражното производство. Отъ друга страна ние настояваме предъ населението да не се ограничава само съ плуговетѣ № 5 и 6, а искаме да въведемъ и по-голѣмитѣ нумера плугове, № № 7 и 8, защото № № 5 и 6 достигатъ въ земята само на 10—12 см. дълбочина, сир., горе-долу на такава дълбочина, при каквато населението е обработвало досега земята съ дървеното орало. Е добре, г. г. народни представители! Тоя пластъ, тоя етажъ отъ 10—12 см., който е хранилъ България не сѣ десетилѣтия, а сѣ вѣкове, вече се изчерпва. Ще трѣбва да се върви по-надолу, къмъ незасегнатитѣ още девствени богатства на нашата почва, къмъ нашата българска Калифорния — къмъ по-дълбокитѣ пластове: ние ще трѣбва да преминемъ къмъ дълбоката оранъ. Но дълбоката оранъ не може се извършва съ плугове № № 5 и 6; за тази целъ ние ще трѣбва да въведемъ употреблението на плугове № № 7 и 8, още повече, че населението, което ще даде своитѣ пари за покупката на плугове № № 5 и 6, ще бжде разочаровано следъ 3—4 години отъ тѣхъ, защото съ тѣхъ нѣма да се достигне селско-стопанския ефектъ, какъвто се добива отъ употреблението на по-тежкитѣ плугове № № 7 и 8, и тогава то ще се види принудено да захвърли тѣзи плугове и капиталътъ, като капиталъ, който е вложило въ тѣхъ, иде напразно.

И така, вие виждате, че една конкретна целъ, която си задава министерството — да убеди селското население въ неговитѣ собствени интереси, да въведе по-голѣмитѣ нумера, 7 и 8, за които говорихъ, не се постига: то не желае, то упорствува. Туй негово упорство ще бжде, наистина, sloмено единъ день, но сега то не желае да се възползува отъ тѣхното употребление. Какъ тогава вие ще го убедите да вземе други плугове — а не оригиналнитѣ „Сакъ“ и „Еберхардъ“, съ които то се е свикнало? Когато вие настоявате Земледѣлската банка да се придържа строго о закона за бюджета, отчетността и предприятията — който, ще повторя, нѣма нищо общо въ случая и не ограничава инициативата на банката — то би значило да вървимъ слѣпешката и да доставяваме единъ инвентаръ, който ще остане въ складовѣтъ на Земледѣлската банка, безъ да бжде продаденъ. И тогава ще ни обвинявате защо сме доставили такъвъ именно инвентаръ, който не се купува отъ населението, като ще ни упрѣкватъ още, че не сме знаели какво да правимъ. Ние нѣма да направимъ това, обаче. Като вървимъ въ пълно съгласие съ законитѣ въ страната, ние ще постѣпимъ по такъвъ начинъ, шото да можемъ да обезпечимъ напълно интереситѣ на селското население, като доставимъ такъвъ земледѣлски инвентаръ, който, между другото, да отговаря и на неговитѣ желанія, вкусове и разбиранія.

Азъ се обръщамъ къмъ лѣвицата, която обича често пѣти — нека ми прости тая дума — да прелива отъ пусто въ праздно. Азъ бихъ желалъ единъ случай да ми покажете отъ практиката на Земледѣлската банка въ продължение вече на 20—30 години, когато тя да е доставила каквито и да било материали за трети лица по силата на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Ама че тя винаги е постѣпвала по сѣщия начинъ, винаги е правила доставкитѣ си сѣ свободно спазаряване. Какъ става доставката на синия камъкъ? Какъ става доставката на люцерновото семе, кждето се добиха толкова изгодни цени, и пр. и пр.?

С. Яневъ (с. д): Гласувахте да се доставятъ 800.000 кгр., а доставихте 280.000 кгр.

Министъръ Д. Христовъ: Съжалявамъ, че не можахме да доставимъ 800.000 кгр., а доставихме само 280.000 кгр., но

все пакъ съ тия 280.000 кгр. ние устроише толкова люцерница, колкото България въ продължение на 40 години е устроила, а идущата години ще имаме вече не 700—800 хиляди килограма, но 1.000.000—1.200.000 кгр. люцерново семе, което ще премина мимоходомъ и къмъ другитъ бележки, които се правиха, съ които ме упрѣкваша, че съмъ водилъ едностранчива политика въ министерството.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Тъкмо за туй ви критикувахъ, че количеството е голѣмо, а сега казватъ, че малко е доставено.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Азъ ще премина мимоходомъ и къмъ другитъ бележки, които се правиха, съ които ме упрѣкваша, че съмъ водилъ едностранчива политика въ министерството.

П. Анастасовъ (с. д): Трѣбва да се обясни защо не се е доставило цѣлото количество.

С. Яневъ (с. д): Азъ казахъ, че количеството е много голѣмо и че не може да се достави толкова.

П. Анастасовъ (с. д): Вие поддържахте, че трѣбва обезпечено 800.000 кгр. да се доставятъ, а доставихте 280.000 кгр. Това обяснете, г. министре!

Министъръ Д. Христовъ: Ето защо не доставихме . . .

П. Анастасовъ (с. д): И кажете дали е пласирано всичкото.

А. Радоловъ (з. в): Пласирано ли е всичкото семе?

Министъръ Д. Христовъ: Е добре, г. Радоловъ, колкото семе има непласирано, дайте го на мене, азъ ще го купя и на Васъ, въ добавѣкъ, ще Ви дамъ и една премия. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

А. Радоловъ (з. в): Това не е отговоръ.

П. Анастасовъ (с. д): Съ ржкоплѣскания не се оправятъ тия работи.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Между другитъ бележки, които се направиха по поемнитѣ условия, бѣше и следната, че въ § 9 било казано: (Чете) „При утвърждението на търга, банката си запазва правото да опредѣли какво количество отъ спазаренитѣ орѣдия, машини и пособия ще се закупи“ и че това щѣло да даде възможностъ на Земледѣлската банка да тероризира ония фирми, отъ които тя не желаела, по една или друга причина, да доставлява. Ще си обясните туй разпореждане на § 9 отъ поемнитѣ условия съ това, че въ сѣщитѣ тия условия е казано, че банката ще доставлява неопредѣлено количество земледѣлски инвентаръ, понеже мислимъ, въ продължение на годината, да доставимъ още, и затова искаме да бждемъ съ развързани ржце. Азъ, обаче, наредихъ и тази алинея да се махне, само и само да нѣма какво да говорите, защото, за голѣмо съжаление, трѣбва да кажа, вие, представителитѣ ужъ на земледѣлския народъ, на селското население — патентованитѣ му представители! — не можахте да видите въ това дѣло, въ доставката на земледѣлския инвентаръ, нищо друго, освенъ нѣкакво противоречие между доклада на бившата парламентарна анкетна комисиия и сегашния законопроектъ.

С. Яневъ (с. д): Не е само това.

Министъръ Д. Христовъ: Вие не можахте да видите нищо друго, освенъ едни формалности, по които не ви откъзвамъ правото да говорите, но вие се спрѣхте само на тѣхъ и забравихте, нека повтора, голѣмитѣ интереси на селското население, съ които интереси вие, уви, нѣмате нищо общо съ този вашъ менталитетъ, съ тази ваша идеология! (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): (Къмъ лѣвицата) За рапичния брѣмбаръ говорихте различни истории, а сега мѣлчите като риби!

П. Анастасовъ (с. д): По 80 л. е купена рапицата на зелено въ Орѣховско, Плѣвенско, Търновско и на много други

мѣста. Ограбва се трудътъ на земледѣлеца. Какво направихте вие, какво направи министърътъ на правосѣдието? За зеленицата, г. министре, имате законъ. Има и други двукраки брѣмбари, които изядоха производителитѣ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Брѣмбаритѣ бѣха въ вашитѣ глави, когато говорѣхте нелепости по законопроекта за доставка на парижка зеленина, а сега, когато се унищожи брѣмбърътъ и г. министърътъ е правъ, и населението е доволно, вие мѣлчите като риби. Азъ съмъ отъ единъ край, кѣдето се сѣе рапица.

П. Анастасовъ (с. д): Азъ говоря за Плѣвенско, Орѣховско и Търновско.

Министъръ Д. Христовъ: Азъ нѣма да отговарямъ на онѣзи г. г. народни представители, които съвършено голословно твърдѣха, че политиката на Министерството на земледѣлието е била едностранчива. Нѣкои отъ тѣхъ — да не споменавамъ имена — казваха, че ние сме се ограничили само съ земледѣлската техника, а голѣмитѣ въпроси на българското земледѣлие сме били забравили. Азъ не знамъ по-важно дѣло днесъ въ областта на земледѣлието отъ въвеждането на земледѣлската техника, защото нейното въвеждане въ земледѣлскитѣ стопанства означава повишаване на реколтитѣ, а наедно съ това и обезпечение на единъ срѣденъ доходъ, независимъ отъ климатическитѣ условия. Паралелно съ разрешаването на тази задача, ние си поставихме и друга една проблема: въвеждането на сѣтбообръщението, подобрене на скотовѣдството и т. н., за което ще говоря при дебатитѣ по бюджета на Министерството на земледѣлието.

Сега ми позволете да приведа още нѣколко цифри и да свърша. Азъ ви казахъ каква бѣше доставката на плуговетѣ презъ 1925 г., отъ които една часть бѣха доставени отъ Айкенсъ. Тя бѣше извършена съ публиченъ търгъ и съ тайно наддаване — точно както гласятъ постановленията на закона за бюджета, отчетността и предприятията, а ето какво гласи протоколътъ на приемателната комисиия по приемането на тѣзи плугове: (Чете) „Комисиията, която е приемила плуговетѣ „Айкенсъ“, е констатирала, че лемежитѣ сѣ по-тънки, отколкото трѣбва, вследствие на което фирмата е направила мукавяна подложка, за да изравни негладкостта между отмѣтелателната дѣска и лемежа. Първата комисиия е намѣрила доста дефекти и е бракувала цѣлата доставка. Фирмата е поискала втора комисиия, която е приела плуговетѣ при условие да се набавятъ по-дебели лемежи. Подробно се вижда отъ приложенитѣ протоколи“.

Прочее, тия мукавени подложки, които вие, г. Стано Златевъ, ми показвахте вчера, ги нѣма, и затова азъ Ви връщамъ тая подложка обратно (Хвърля една мукавяна подложка къмъ С. Златевъ) (Смѣхъ)

П. Анастасовъ (с. д): Народното събрание не е театъръ.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Позволете ми само нѣколко данни. Че действително при доставкитѣ, които е правила земледѣлската банка, тя е била въодушевлявана само отъ интереситѣ на земледѣлското население и отъ безкористни и чисти побуждения, вие ще видите това и отъ следнитѣ данни. Когато доставкитѣ сѣ били правени съ търгъ, при съблюдаване закона за бюджета, отчетността и предприятията, ние сме добивали повисоки цени, когато при доставкитѣ по доброволно спазаряване доставяванитѣ материали сѣ били на по-низки цени. Ето ви нѣколко данни, вънъ отъ тия, които дадохъ въ миналото заседание: плуговетѣ типъ „Сакъ“ ние доставихме миналата година съ 43% по-евтино отъ ценитѣ на пазара, а плуговетѣ типъ „Еберхардъ“ съ 51% по-евтино; друга партия плугове оригиналенъ „Сакъ“ — съ 44%, а плугове типъ „Еберхардъ“ — съ 55%; бранитѣ сѣ доставени съ 58% и 62% по-евтино; редосѣялкитѣ сѣ доставени съ 35% и съ 40% по-евтино.

Тогава какъвъ по-задоволителенъ резултатъ искате вие отъ тоя, който ние постигнахме? Ако земледѣлската банка бѣше процедираа споредъ постановленията на закона за бюджета, мислите ли, че тия цени щѣхме да имаме? Не. Ние щѣхме да платимъ милиони лева повече — не ние, а селското население. Това ли ни съветвате вие, които претендирате да бждете патентовани представители на това население?

Ц. Стоянчевъ (з. в): Ние Ви съветваме да доставявате евтини и доброкачествени машини, а когато доставявате боклукъ, разбира се, че ще Ви съветваме.

Министъръ Д. Христовъ: Законътъ за бюджета, отчетността и предприятията, който нѣма нищо общо съ тая

доставка, преследва една цел: да бъдат охранени интересите на съкровището, когато се касае за доставки на държавата, когато въдворения случай нашата цел е да доставим инвентара на по-ниски цени, а вие искате да запазим формалностите, та ако ще би това да коштува 10—15 милиона лева.

Г. г. народни представители! Тук се говори с особено усърдие за нашата родна индустрия, на която тръбвало да се даде възможност да вземе участие въ доставката. Мене ме обвиняваха преди четири години, че съм бил голѣм защитникъ на индустрията като министъръ на търговията и че съм бил нѣкакъвъ голѣм буржоа. Азъ нѣмамъ друго, освенъ една кѣща. Това е моето голѣмо имотно състояние. Е добре, доколкото съмъ ималъ възможностъ, азъ съмъ работилъ за насърчението на нашата индустрия и си позволявамъ, следъ тия критики, ругатни и изстѣпления на г. Янулова, . . .

С. Яневъ (с. д): Никакво изстѣпление. Не е имало такова нѣщо.

Министъръ Д. Христовъ: . . . да напомнимъ на нашата мѣстна индустрия, по-специално на металургическата, която не е експортна, а разчита само за вътрешния пазаръ, да благодаримъ на министерството за онова, което то прави за нея. Нека тя види, какъ сѣ мѣроприятията на Министерството на земледѣлието се открива широкъ вътрешенъ пазаръ за нея, защото земледѣлскитѣ машини, оръдия и сѣчива, които доставяме сега, сѣ за 100 милиона лева, а догодина ще бъдатъ за 200 милиона, подиръ 2—3 години — за 400 и 500 милиона лева. Нека, обаче, тя се стегне, нека се приспособи къмъ изискванията на нашия пазаръ, нека се подготви техническа, нека стане конкурентноспособна, нека стане модерна индустрия и нека тя завладѣе вътрешния пазаръ при съдействието, което ще ѝ даде държавата. Но защо бързатъ тия г. г. индустриалци? Ами че ние нѣма да свършимъ сѣ тая доставка. За доставката презъ 1929 г. търгътъ ще се произведе презъ октомврий — ноемврий и сѣ срокъ на доставката презъ месецъ юний идущата година, за да нѣма нужда отъ тия дебати въ Народното събрание. Ами на тая родна индустрия тепърва, г-да, предстои да се състезава въ полето на нашия икономически прогресъ. Нека тя се готви, нека тя се приспособява къмъ условията на нашия пазаръ и къмъ вкусоветѣ и потребноститѣ на селското стопанство и нека нейнитѣ представители бъдатъ убедени, че тогава, и само тогава, тя ще завладѣе, въ общъ интересъ, тоя вътрешенъ пазаръ.

Г. г. народни представители! Не знамъ дали да отговарямъ на другитѣ критики, които се направиха или да оставя това при разглеждане бюджетопроекта на Министерството на земледѣлието. Позволете, обаче, още нѣколко думи.

Обвиниха ме въ болшеизмъ и въ липса на чувство на мѣрка, но може ли да се действува безъ размахъ при единъ народъ и една страна, които все още живѣятъ въ мизерия — думата ми е за селското население? Вие, г-да, които непрекъснато обвинявате правителството за икономическата криза, и които нескончаемо говорите, че едва ли не се намиратъ предъ прага на фалиментъ, нѣмате моралното право да ни обвинявате, че не сме имали чувство на мѣрка. Ще бързаме сѣ разрешението на голѣмитѣ стопански въпроси, защото нѣма време за чакане и защото страната има голѣми нужди и потребности, които тя трѣбва да задоволява чакъ по-скоро. Г. г. народни представители! Че каква липса на чувство на мѣрка има въ това, което казахъ досега? Туй ли е, че искаме да смѣнимъ земледѣлския инвентаръ въ единъ периодъ отъ 10—15 години, презъ който ще има да се инвестира единъ националенъ капиталъ отъ 4—5 милиарда лева, тъй като тоя инвентаръ е необходимъ, за да увеличимъ производството на работната земя, да увеличимъ експорта и веднѣжъ завинаги да ликвидираме сѣ тия кризи, на които вие най-много се позовавате въ вашата борба? И какъ мислите, че ще можемъ да направимъ това сѣ лабораторни опити ли? Опити сѣ направени, г. г. народни представители и ние ги изнасяме вече нашироко въ българскитѣ полета, нашироко въ българското селско стопанство. Ние ще вървимъ въ този пътъ и азъ ще имамъ случай да приведа повече данни за голѣмитѣ въпроси, свързани сѣ селското стопанство, които въпроси нѣма ни предстоятъ да разрешимъ, но които все още стоятъ незапочнати. Азъ ви моля, напуснете единъ денъ вашитѣ ежедневни грижи, и идете само единъ денъ, г. г. народни представители, като членове на този Парламентъ и представи-

тели на българското земледѣлско население, въ софийскитѣ села и Софийското поле, за да се убедите нагледно въ какво положение се намира българското земледѣлие и на какъвъ низкъ още културенъ уровеньъ то стои. Това, което ще видите въ Софийското поле, това вие ще видите почти навредъ въ цѣлата страна: некултурни почви сѣ примитивно още земледѣлие. И азъ се чудя, какъ това население сѣ такова примитивно земледѣлие може да се изхрани и какъ тази земя може, въобще, да ни дава сръдства за живѣне. И когато ние навлизаме сѣ нова и усърдна работа въ тази областъ; когато ние започваме да прилагаме нашироко изпитанитѣ и сигурни мѣроприятия, които даватъ несъмнени резултати и които се посрѣщатъ сѣ отворени обятия отъ самото население, вие ни казвате, че не сме спазвали чувството на мѣрка. Ние нѣма, обаче, да спазваме едно подобно чувство, както вие го разбирате, защото това ни се налага не само отъ политиката на Министерството на земледѣлието, но и защото страната ни и народътъ ни нѣматъ време да отлагатъ разрешението на голѣмитѣ въпроси на отечеството и майка България и защото сѣ разумното разрешение на тия въпроси ние осигуряваме бъдещето на България и на нейнитѣ грядущи поколения. (Ръжкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Още само две-три думи — нѣма да ви отнемамъ повече вниманието — въ отговоръ на г. Славчо Дръновски.

Г. Дръновски каза: „Населението не познава тия машини; научете го по-напредъ, казва той, да работи сѣ машинитѣ и тогава правете доставки“. Ние го учихме 50 години, г. Дръновски и г. г. дружбаши, и азъ поехъ Министерството на земледѣлието при мисълта, че вие сте научили това население да знае ползата отъ въвеждането на тия мѣроприятия, на тоя земледѣлски инвентаръ, а между темъ се оказва, че никой не е научилъ на това населението. Всички, обаче, ние сме били войници и всички помнимъ, че когато бѣхме въ казармата, тамъ не ни учеха на изустъ какъ се играе сѣ пушката, а ни даваха последната въ рѣка и като правѣхме грѣшки, ние се учехме какъ да манипулираме сѣ нея. Всичко се учи въ процеса на дѣлото и акцията.

Г. г. народни представители! Редосѣялката — понеже г. Дръновски се спрѣ на нея — все повече и повече завоюва позиции. Ето ви доказателства. Да вземемъ, наприкладъ, г. Стано Златевъ, който, струва ми се, е отъ Разградска околия и който, мисля, не ще ме опровергае, като кажа, че въ Разградска околия имаме вече 15—20% сѣтби сѣ редосѣялки.

С. Златевъ (з. в): Вѣрно е, г. министре, но на Разградската гара има около 20 редосѣялки, които стоятъ и досега непродадени.

Министъръ Д. Христовъ: Приемамъ това, но вие не отказвате, че въ Разградска околия 15—20% отъ сѣтбата е сѣ редосѣялки, и то само отъ 1—2 години.

Въ Русенска околия имаме 60% сѣтби сѣ редосѣялки. Това е направено сѣщо въ една—две години, а какво би било за 20 години? Почакайте, г. г. народни представители, до две—три години, Демократическиятъ сговоръ нѣма да падне и защото има да разрешава още много и важни въпроси, той още много ще управлява. (Ръжкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. Марковъ (з. в): Той иска да управлява вѣчно!

Министъръ Д. Христовъ: Въ Бѣленска околия сѣщо е въведено на широкъ масщабъ редовото сѣене и азъ бихъ желалъ г. Бѣленскиятъ народенъ представителъ, който ме крипикуваше, да си вземе бележка за неговата избирателна околия. Мене ме викаха, каниха ме да ида тамъ, но още не съмъ ходилъ, защото искамъ да отида сѣ Васъ. Тамъ имаме вече сѣтби сѣ редосѣялка до 40—50%, а презъ тази есенъ тѣ ще стигнатъ и до 80%. Е добре, тамъ нѣмаше до преди една две години никакви редосѣялки, а днесъ тамъ имаме 350. Значи тамъ днесъ имаме 40—50% редово сѣяне, а тази есенъ ще имаме 80—90% сѣяне и пр. и пр.

Г. Марковъ (з. в): Другото, „и пр. и пр.“, се разбира.

Министъръ Д. Христовъ: Какво се разбира! Ето какво се разбира. Въ с. Махалата, Плѣвенско, отъ 20.000 декара миналата година — думата е за есеннитѣ посѣви — сѣ били редово засѣти 17.000 декара, сир. 83%; въ с. Иванча, Търновско, отъ 7.200 декара, сѣ били редово засѣти

6.400 декара или 86%. Тукъ има народни представители отъ тамъ, и тѣ могатъ да ме опровергаватъ, ако не е вѣрно това. И тѣзи данни азъ ги имамъ не отъ общинскитѣ управления или отъ околийскитѣ началници, за да можете да поддържате, че въ тѣхъ има партизанство, а ги имамъ отъ кооперациитѣ и то по тѣхна инициатива, безъ да съмъ ги каралъ да ми ги даватъ. Въ с. Преславенъ, Старозагорско, отъ 5.340 декара, сж били редовно засѣти 4.421 декара или 82% и пр. и пр. Селянитѣ още не знаели, казватъ, техниката. Е добре, ако не я знаятъ, ще я научатъ. Трѣбватъ имъ най-много 1—2 години, за да я научатъ и тѣ ще я научатъ по-добре, отколкото най-добриятъ техникъ, свършилъ специално училище, защото по-добъръ техникъ, що се отнася до манипулирането съ земледѣлския инвентаръ, нѣма отъ българския селянинъ.

И така, нека завърша. Искате ли да дамъ още по-голямъ срокъ за доставката на инвентара? Азъ ще ви ги дамъ.

Отъ земледѣлцитѣ: Нѣма нужда.

Министъръ Д. Христовъ: Но ще ли снемете шапка и ще признаете ли, че сте само злословили съ вашия партизански бѣсъ?

Азъ вече дадохъ нареждане да се прегледатъ наново поемнитѣ условия. Комисията работи. Освенъ това наредихъ, щото въ нея да взематъ участие и технически лица, защото дадохъ дума предъ Народното събрание за това. Наредихъ и да се отложи търгътъ съ единъ месецъ, и то следъ новото редактиране на поемнитѣ условия, ревизирано, както казахъ, при участието на заинтересованитѣ съсловия.

Правя ви и друга една декларация. Ще направя голѣми разсрочки на доставкитѣ. Плуговетѣ, наприкладъ, ще бждатъ доставени не на 15 юлий, а на 15 августъ. Значи, щомъ търгътъ се произведе горе-долу на 1 юлий, доставката ще бжде извършена въ единъ срокъ отъ 45 дена. Съгласенъ съмъ, и утре ще дамъ нареждане, да има доставки и къмъ 1 септемврий. Разсрочилъ съмъ и доставката на култиваторитѣ. Тѣ ще бждатъ доставени 2.000 на 1 декемврий и 2.000 на 15 февруарий, значи 6—7 месеци следъ произвеждането на търга. Разсрочилъ съмъ и доставката на окопвачкитѣ. Тѣ ще бждатъ доставени 2.500 на 1 декемврий, а другитѣ на 15 февруарий. Разсрочилъ съмъ сжщо така доставката и на други орждия, като бранитѣ и пр. Не съмъ разсрочилъ само една доставка — доставката на редосѣялкитѣ, защото не искамъ да изпусна сезона. Редосѣялкитѣ трѣбва да бждатъ налице къмъ 15—20 августъ, тъй като не знамъ какви ще бждатъ климатическитѣ условия; тѣ могатъ да бждатъ благоприятни, както миналата година, и селянитѣ да почнатъ сѣянето още въ началото на м. септемврий, а ние ще трѣбва да използваме редосѣялката все повече предъ видъ на облагитѣ и ползитѣ, които тя дава на нашето селско стопанство. Сезонътъ за работата съ тѣхъ не трѣбва да се пропусне.

Е добре, ако правя всички тѣзи отстъпки, ако се съобразявамъ фактически и на дѣло съ постановленията на закона за бюджета, отчетността и предприятията и ако отсрочвамъ сѣ цѣль единъ месецъ търга, можете ли да додизирате, че има тукъ користни намѣрения? Недейте казва: „Това Вие, г. министре, го правите подъ давлението на нашитѣ критики“, защото ако мислите, че го правя подъ давлението на вашитѣ критики, азъ ще оттегля декларациитѣ си и ще поискамъ отъ Народното събрание вотъ на довѣрие, като съмъ убеденъ въ дълбокото съзнание на тѣзи хора (Сочи болшинството), които даватъ своето съдействие за разрешаването на голѣмитѣ въпроси, и като не се съмнявамъ, че тѣ не ще ми откажатъ това довѣрие. Азъ, обаче, правя таки отстъпки, само и само да опровергая по единъ най-формаленъ начинъ вашитѣ твърдения. Но имайте и вие кавалерство. Парламентаризмътъ, парламентаризмътъ, но парламентаризмътъ предполага честни и почтени нрави; иначе, той не е парламентаризмътъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. Марковъ (з. в.): Като се приеме парламентарната анкета, тогава ще видимъ, кой е по-правъ.

Министъръ Д. Христовъ: Съжалявамъ, че Вие, който ходихте въ Чехско, не можахте да се поучите.

Т. Стоилковъ (д. сг.): Г. министре! Има друга една работа, която е вече минала и която тия г-да (Сочи земледѣлцитѣ) не желаятъ да си спомнятъ. Ешкенази отъ Дупница, амбулантенъ търговецъ, вземаше отъ Военния арсе-

наль — за нуждитѣ на селското стопанство — седла по 60 л. и ги продаваше на населението по 3.000 л. Струва ми се и г. Драгневъ бѣше членъ на тази комисия. Да нѣмамъ грѣшка, а, г. Драгневъ?!

Г. Драгневъ (з. в.): Какво?

Т. Стоилковъ (д. сг.): Казвамъ, че за нуждитѣ на селското стопанство се вземаха отъ Военния арсеналъ седла по 60 л. и се разнасяха и продаваха на назара по 3.000 л! Тая комисия упълномощи Кюсева, тогавашенъ народенъ представителъ, и този Ешкенази . . .

Г. Марковъ (з. в.): И Парламентътъ и обществото знаятъ тази работа.

Т. Стоилковъ (д. сг.): . . . да услужатъ на селското стопанство съ седла отъ Военния арсеналъ, отъ кждето ги вземаха по 60 л., а ги продаваха по 3.000 л! Днесъ Ешкенази е въ тюрьмата. Това е културното имъ (Сочи земледѣлцитѣ) мѣроприятие! Струва ми се, че г. Драгневъ бѣше членъ на тая комисия. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Тукъ сте сгрѣшили, г. министре! Трѣбваше да улесните селското стопанство съ седла отъ арсенала! Не зная дали г. военниятъ министъръ знае дали има седла!

Г. Марковъ (з. в.): Ако е тъй работата, и ние можемъ да кажемъ, че противъ двама чиновници отъ Земледѣлската банка има заведени дѣла.

Т. Стоилковъ (д. сг.): Вие сте главатаръ на една партия и не бива да отричате единъ фактъ, който е паметникъ на единъ позоръ. Да млчките. (Глъчка)

С. Панайотовъ (з. в.): (Възразява)

Т. Стоилковъ (д. сг.): Я млчете! Вие сте земледѣлецъ съ фракъ!

Министъръ Д. Христовъ: (Къмъ земледѣлцитѣ) Запазете вашата компетентна и авторитетна дума за другъ случай.

Д. Дерлипански (з. в.): Арсеналътъ е на българската държава; седлата сж на българската държава и на българския народъ. Когато тѣ потрѣбватъ на държавата, народътъ пакъ ще ѝ ги даде.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни)

Министъръ Д. Христовъ: Нѣкои отъ г. г. народнитѣ представители отъ опозицията твърдятъ, че въвеждането на земледѣлския инвентаръ не било нищо друго, освенъ едно разточителство на държавнитѣ срдѣства. За никакви държавни срдѣства не може да става дума, защото инвентарътъ се доставя за смѣтка на земледѣлското население. За да докажатъ, че се разточителствувало съ държавни срдѣства, господата отъ лѣвицата ни казваха, че населението още не знаело да манипулира съ редосѣялката и съ другитѣ машини, орждия и сѣчва. Тѣ казватъ, че всички ниви, които били засѣти съ редосѣялката, били измръзнали, вследствие дългата зима. Ще ви прочета нѣкои пасажи отъ една статия отъ в. „Земледѣлско-скотовъденъ вестникъ“, редакторътъ на който не познавамъ, но който намѣрилъ за добре да ми го изпрати по случай тѣзи дебати: (Чете) „Продѣжителната и люта зима ни навѣшаваше голѣмъ страхъ за есеннитѣ посѣви. Земледѣлцитѣ съ трепетъ очакваха да се запролѣти и да се види положението на зимувашитѣ посѣви. Сега може да кажемъ, че предполаганитѣ загуби не сж тъй голѣми. Загуби, обаче, има и то главно по ечемичитѣ, по-малко по житата и най-малко по червенката. Но загуби има главно по нивитѣ, сѣти отъ ржка и подъ орало, а всички редови посѣви безъ изключение, не само че нѣматъ загуби, но се отличаватъ съ доброто си развитие. Това обстоятелство е толкова очевидно, че на една и сжща нива, на която половината е сѣта отъ ржка и е загубила, а до нея сѣтото съ сѣялка е най-добро. Сжщо съ всички съседни ниви, отъ които едната е сѣта отъ ржка, а другата съ редосѣялка. Макаръ сѣтбениятъ сезонъ да мина, взеха се още нѣколко нови редосѣялки и броятъ имъ въ селото ни е надъ 20, а за есенята ще станатъ може би 70—80 и цѣлото землище ще бжде засѣто само съ редови посѣвъ. Така, между другото, и лютата и страшна зима стана причина всички да се увѣрятъ въ полезността на редовия посѣвъ, а край него въ полезността и на много други нововъведения“.

Туй, което се съобщава за Старозагорската околия, то е общ факт за цяла България.

Вие ни обвинихте, че не сме разбирали голѣмитѣ въпроси на земеделѣска България, които голѣми въпроси вие не казахте, а между темъ ето каква е била вашата дейтелност въ областта на земеделѣието, доколкото тя се изразява въ гласуванитѣ бюджети отъ Народното събрание. Вие, които бѣхте такива кръстоносци изъ българскитѣ градища и които съ вашитѣ кавалерии опустошавахте страната ни и разорявахте мирното население, (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ) вижте сега какво вие сте харчили за земеделѣска България.

Г. Марковъ (з. в): Вие унищожихте България и много по-страшни работи извършихте, за които ще носите отговорност. Приказвате приказки тукъ. Срамота е да говорите така.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Марковъ! Слушай цифрите, за да ги научишъ.

Министъръ Д. Христовъ: Бюджетътъ на дружбанитѣ за бюджетната 1922/1923 бюджетна година предвиждаше за земеделѣието по редовния бюджетъ — 50.106.200 л., а по фондовия — 4.590.000 л. или всичко 54.696.200 л., тогазъ когато бюджетътъ на днешното правителство, на „скапаното“ ужъ правителство на Демократическия сговоръ, предвиждаше за 1927/1928 г. само за земеделѣието: по редовния бюджетъ — 121.424.130 л., а по фондовитѣ — 140.862.100 л. или всичко 262.286.230 л. Само за земеделѣието ние сме харчили досега, както виждате, петъ пѣти повече — за земеделѣието и за селското население! (Възражения отъ земеделѣицѣтѣ)

Господата мислили, мислили и най-подиръ измѣдрували голѣмата земеделѣска проблема, която ние сме игнорирали. „Опитното дѣло, каже, вие забравихте!“ Е добре, за опитното дѣло азъ ще говоря по-подробно по случай законопроекта за опитното дѣло, който ще внесе въ Народното събрание, а сега заповѣдайте да видите какво сте харчили за това опитно дѣло. Презъ бюджетната 1922/1923 г. сте предвидили вие, г-да дружбани, по редовния бюджетъ — 1.914.740 л., а по фондовия бюджетъ — нищо, тогазъ когато ние срещу тия 1.914.740 л. сме предвидели за 1927/1928 г. по редовния бюджетъ — 7.890.640 л., а по фондовия бюджетъ — 33.103.500 л. или всичко 40.994.140 л., сир., двадесетъ пѣти повече! (Възражения отъ земеделѣицѣтѣ) И не само това, но ние сме подготвили вече всички необходими условия, за да консолидираме радикално това важно дѣло, което ние ще развиемъ и ще разширимъ. То ще бѣде предметъ на специаленъ законопроектъ, който въ скоро време ще внесе въ Народното събрание. Ето какво, прочее, ние сме направили, г. г. народни представители! (Възражения отъ земеделѣицѣтѣ)

Г. Марковъ (з. в): Народътъ знае какво сме направили!

Министъръ Д. Христовъ: Азъ свършвамъ. Азъ зная кои сѣ интимнитѣ мотиви на вашата критика. Тѣ сѣ мотивитѣ на змията, която, здраво настѣпена, съска безнадеждно, защото не може да разнася своята отрова . . . (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ. Силни възражения отъ земеделѣицѣтѣ)

С. Златевъ (з. в): Стига партизанистуйте, г. министре!

Г. Марковъ (з. в): Унижавате мѣстото, което заемате. Не го заслужавате! Не е имало такъвъ министъръ, който да държи такъвъ езикъ. Тукъ нѣма змии, тукъ има представители на българския народъ. Азъ протестирамъ срещу този дързакъ езикъ на министра на земеделѣието. Недостоеенъ министъръ!

Министъръ Д. Христовъ: А-ха!

Г. Марковъ (з. в): Недостоеенъ министъръ е той. (Възражения отъ сговориститѣ)

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Селското население ще каже дали е достоенъ или не, а не вие.

И. Януловъ (с. д): Изпратете го на лѣкуванѣ. Нека си лѣкува нервитѣ. Какъ може на цялата опозиция да казва той това! (Пререкания между народнитѣ представители И. Януловъ и Т. Стойковъ. Глъчка. Шумъ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Моля, г-да.

Г. Марковъ (з. в): Това е единъ министъръ на земеделѣието, който не си държи езика!

Министъръ Д. Христовъ: Азъ знамъ, защо не си държа езика — защото Вие, г. бивши председателю на Народното събрание, ходихте въ Прага по случай тържествата, но Вие тамъ гледахте само външната, парадната страна (Възражения отъ земеделѣицѣтѣ) . . .

Г. Марковъ (з. в): Азъ ще Ви кажа, кѣде съмъ ходилъ и какво съмъ правилъ.

Министъръ Д. Христовъ: . . . а не вникнахте въ духовната култура на чехския народъ, за да видите голѣмитѣ и мощни пружини, които движатъ неговия материаленъ прогресъ. Защото, ако Вие бѣхте вникнали въ това, Вие щѣхте да научите и . . . (Възражения отъ земеделѣицѣтѣ)

Г. Марковъ (з. в): Не е позволено на единъ министъръ да говори така. Това не е министъръ, това е партиенъ министъръ!

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни)

Министъръ Д. Христовъ: Като е дума за земеделѣието, вие не сте похарчили нищо за него. Вие, г. Георги Марковъ, имавте възможностъ да направите много нѣщо за народа, но какво направихте? Вие го разврачавахте и деморализирахте. Еземете, наприимѣръ, Вашето родно село, дето вие абсолютно нищо не сторихте и дето ние въведохме толкова важни реформи, които се увѣнчаха съ референдума за комасирането на земитѣ, за каквѣто въ ваше време и не се мислѣше.

Г. Марковъ (з. в): Едно нещастие докарахте, може и еторо да докарате.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Азъ ще изпълня всички декларации, които направихъ предъ Парламента, и въ комисията ще бѣда отзивчивъ на всички разумни искания, съ едно условие, обаче — че интереситѣ на земеделѣието ще бѣдатъ запазени.

Свършвамъ. Днесъ нѣма по-голѣма проблема отъ проблемата да повдигнемъ стопанското положение на нашето селско население, защото то създава голѣмитѣ материални блага и защото то е източникътъ, то е изворътъ, благодарение на който нашата индустрия може да бѣде цвѣтуща, а нашата търговия оживлена. Нашъ дългъ е също да подобримъ и положението на българската майка, която ежегодно ражда 4% отъ населението и децата на които оставатъ живи само 50% отъ тая раждаемостъ. Нашъ дългъ е да намалимъ тая смъртностъ поне наполовина, защото тая загуба е загуба на нашето племе. Увеличението на населението съ още 1%, това сѣ нови 50.000 души всѣка година, а това ние можемъ да направимъ само тогава, когато вървимъ напредъ и винаги напредъ въ пѣтя, който ни води къмъ повдигане богатството и благосъстоянието на селска, на земеделѣска България. (Продължителни ръкоплѣскания отъ сговориститѣ. Тропане отъ лѣвицата)

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: (Къмъ лѣвицата) Значи, вие сте противъ селска България

П. Анастасовъ (с. д): А вашитѣ когато тропатъ! Срамувате ли се отъ селска България? Това е България — селска. Добра е, когато се бие по фронтоветѣ!

Т. Стойковъ (д. сг): Мълчи бе!

Председателствуващъ В. Димчевъ: Моля, г-да! — Постѣпило е едно предложение, което не се отнася до законопроекта. Сега приемаме законопроекта по принципъ.

Нѣкой отъ лѣвицата: Какво е това предложение?

Председателствуващъ В. Димчевъ: Ще прочета предложението, но то не се отнася до законопроекта (Чете)

„Предложение за парламентарна анкета въ Министерството на земеделѣието.

„Да се избере отъ Народното събрание една парламентарна комисия съ задача да издири по кои мотиви и при какви обстоятелства е съставенъ разглежданиятъ на първо

четене законопроекта — По кои мотиви? Мотивите са писани — „за доставка на земеделски машини за 110.000.000 л., съгледъ дали не е нарушенъ или отмененъ чрезъ тоя проектъ законътъ за бюджета, отчетността и предприятията и тоя за Земеделската банка, както и съгледъ на решението отъ 1924 г. за ревизиране дѣлата на Българската земеделска банка, извършено отъ парламентарна комисия, въ която е участвувалъ и г. Д. Христовъ, като депутатъ.

„Парламентарната комисия има право също да разгледа и всички други дѣла въ казаното министерство презъ времето на министерствуването на г. Д. Христовъ, било относно горската концесия, било относно прилагането на закона за трудовата поземелна собственост, било относно различните доставки и извънзаплатните възнаграждения на висшия персоналъ и външни лица.

„Парламентарната комисия да се състои отъ 7 души народни представители по единъ отъ отдѣлни парламентарни групи, съ задължение до края на настоящата година комисията да представи своя докладъ на Народното събрание за разглеждане.

„За парламентарната група на Социалдемократическата партия: народни представители Илия Януловъ, Сотиръ Яневъ“.

Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Това предложение или е сериозно, или не е сериозно. Ако е сериозно, по никой начинъ то не може да се свързва съ законопроекта.

И. Януловъ (с. д.): То се вече направи и министърътъ прие анкетата.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: То предполага поставянето му на дневенъ редъ, добитири по него и т. н.

М. Маджаровъ (д. сг.): И посочването на факти.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Ако пъкъ това предложение е несериозно, то само по себе си пропада съвота, който ще даде Парламентътъ по законопроекта.

Нѣкой отъ земеделците: Вижъ, това е по-право.

И. Януловъ (с. д.): Моля, само една дума!

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Нѣма какво да се дебатира, всичко е свършено.

И. Януловъ (с. д.): Г. г. народни представители! . . .

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг.): Не може да се говори по това предложение.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Нѣма да се дебатира, разбира се.

И. Януловъ (с. д.): Г. г. народни представители! Нѣма да дебатирате . . . (Нѣкои отъ сговористите ставатъ на крака. Глъчка)

П. Анастасовъ (с. д.): Защо бѣгате бе, нали ще се гласува?

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Които приематъ на първо четене . . .

И. Януловъ (с. д.): Моля, искамъ думата, дайте ми думата.

Председателствуващъ В. Димчевъ: . . . законопроекта за възлагане на Българската земеделска банка да достави за смѣтка на държавата земеделски оръдия и машини на стойностъ около 110.000.000 л., моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

И. Януловъ (с. д.): Моля, искамъ думата.

Председателствуващъ В. Димчевъ: По кое?

И. Януловъ (с. д.): По предложението.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Предлагамъ на първо мѣсто въ дневния редъ за утрешното заседание да бѣде второ четене бюджетопроекта на Министерството на вътрешните работи и народното здраве, а следъ това останалите точки отъ дневния редъ на днешното заседание.

И. Януловъ (с. д.): Вие прикривате по този начинъ гешифти. Азъ искамъ думата. Васъ, г. председателю, като адвокатъ и юристъ, лично Ви държа отговоренъ, дето не ми дадохте думата.

П. Анастасовъ (с. д.): Законопроектътъ не е гласуванъ. 10 души гласуваха. Не ви е срамъ!

Г. Марковъ (з. в.): Да не се сърдите, когато и други рекатъ да трѣгнатъ по сѣщия пътъ. Бюрото нѣма право вече да прилага правилника спрямо насъ. Това не е никакъвъ правилникъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Г. Януловъ! Съгласете се, че не е парламентарно това.

И. Януловъ (с. д.): Срамъ ме е просто, че съмъ Вашъ колега, като юристъ. Срамъ ме е, че сте юристъ. Самъ министърътъ се съгласи на анкета. Азъ ще направя пакъ предложението си и ще искамъ да се постави то на дневенъ редъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Моля.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Гласувайте дневния редъ, г. председателю, какво се разправяте.

Председателствуващъ В. Димчевъ: На първо мѣсто въ дневния редъ за утрешното заседание ще бѣде второ четене на бюджетопроекта на Министерството на вътрешните работи и народното здраве.

Министъръ Д. Христовъ: На второ мѣсто ще се постави на първо четене законопроекта за измѣнение чл. 94 отъ закона за подобрене земеделското производство и опазване полските имоти.

Председателствуващъ В. Димчевъ: На второ мѣсто ще бѣде първо четене на законопроекта за измѣнение чл. 94 отъ закона за подобрене земеделското производство и опазване полските имоти. Следватъ останалите точки отъ дневния редъ.

Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Заседанието се вдига за утре.

(Вдигнато въ 20 ч. 23 м.)

Подпредседатели:

{ А. ХРИСТОВЪ
В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: В. ИГНАТОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народнитѣ представители: Петъръ Гаговъ, Кирилъ Славовъ, Василь Александровъ, Димитъръ Бъровъ, Малинъ Паневъ, Кръстю Марковъ, Владимиръ Начевъ, Стефанъ Бояджиевъ, Добри Митевъ, Ангелъ Узуновъ, Стоянъ Омарчевски, д-ръ Никола Чирпанлиевъ, Иванъ Казанджиевъ, Димитъръ Яневъ, Христо Баралиевъ, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, Савчо Ивановъ, Драгомиръ Апостоловъ, Величко Кознички и Константинъ Муравиевъ	1639	Питане отъ народнитѣ представители С. Златевъ и И. Януловъ къмъ министра на търговията, промишлеността и труда, относително извънредната работническа смъртностъ и заболявания въ нѣкои фабрики (Съобщение) Законопроектъ за възлагане на Българската земеделска банка да достави за смѣтка на държавата земеделски орѣдия и машини на стойностъ около 110.000.000 л. (Първо четене — продължение разискванията и приемане) Дневенъ редъ за следующето заседание	1639 1639 1659